

SZAKDOLGOZAT

KÖVÉR DÁNIEL TAMÁS
Gazdálkodási és menedzsment szak

Gödöllő
2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Gazdálkodási és menedzsment szak

**"BIOGOMBA" Fülöpjakabi Biogazdaság értékteremtő
tevékenysége és elemzése**

Belső konzulens:	Dr. Bringye Brenadett egyetemi adjunktus
Készítette:	Kövér Dániel Tamás CW2FZ1 nappali tagozat
Intézet:	Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

Gödöllő

2022

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	3
2.	Szakirodalmi áttekintés	5
2.1	Gombatermesztés jelentősége.....	5
2.2	A gombatermesztés története.....	8
2.3	Világ és Magyarország gombatermesztése.....	9
3.	Saját vizsgálat.....	22
3.1	Kutatási célok, kutatási kérdések, hipotézisek.....	22
3.2	Gyöngyösi és Társai Kft. cégbemutatása.....	23
3.3	Kutatás módszerek és a minta bemutatása.....	25
3.3.1	SWOT analízis	25
3.3.2	A makrokörnyezet elemzése STEEP analízis alapján.....	26
3.3.3	Mikrokörnyezeti elemzés Porter-féle 5 versenyerő modell alapján.....	27
3.4	Eredmények	31
3.4.1	Gyöngyösi és Társai Kft. SWOT elemzése	31
3.4.2	Gyöngyösi és Társai Kft. mikrokörnyezeti elemzése Porter-féle 5 versenyerő modell alapján	32
3.4.3	Gyöngyösi és Társai Kft. makrokörnyezeti elemzése.....	34
3.4.4	Hipotézisek vizsgálatának eredményei	45
4.	Következtetések, javaslatok	47
5.	Összefoglalás	49
	Irodalomjegyzék.....	50
	Mellékletek.....	57
	Függelékek.....	60

1. Bevezetés

A világ népessége 2050-re eléri a 9 milliárd főt, amely azt jelenti, hogy a jelenleg élelmiszertermelésre használható területek teljes része használat alatt lesz. Ez az információ azért aggasztó, mert jelenleg is világszerte magas az éhezési ráta. Az egész jelenség az ember térnyerésének köszönhető, amely több mint 6000 évvel ezelőtt kezdődött. Mára már az ember hatására, akár közvetve, akár közvetlenül, olyan területek váltak terméketlenné, vagy sivataggá, amelyek régen tápanyagban gazdag termőterületet biztosítottak. Ennek egyik oka a termőterületek végtelen kiaknázása, amely azt eredményezte, hogy elvesztették ásványi és tápanyag tartalmukat, másik pedig, a globális felmelegedés egyre égetőbb problémája. (Climate Foundation, 2022).

Az előbbire megoldás lehet a biogazdaságok térnyerése. Ezen gazdaságok a területüket a biotevékenység jegyében művelik meg, miszerint a termelési rendszer, egy élelmiszer-előállító, gazdálkodási tevékenység, amely korlátozza, tiltja a meghatározott talajjavító szerek, növényvédő szerek, mesterséges állatgyógyászati készítmények, továbbá műtrágyák és hozamfokozók alkalmazását a környezet megóvása és a fenntarthatóság nevében. Ennek következtében nem jutnak olyan káros anyagok a termőföldbe, amelyek a talaj erózióját okozzák. Továbbá olyan élelmiszereket képesek termeszteni, amelyek termőföldje, vagy maga a termés újra felhasználása ismét művelhetővé tenné, termékenyvé a földeket. Az egyik ilyen megoldás a bioszén lehet, amely egyik előállítási módja, az elhasznált gombatáptalaj újra használása, valamint az el nem fogyasztott bioélelmiszerek visszaforgatása a termőtalajba (Climate Foundation, 2022).

A globális felmelegedést vizsgálva több kutatás is kimutatta, hogy az átlaghőmérséklet az 1880-as évektől kezdődően $0,08^{\circ}\text{C}$ növekedett minden évtizedben. Ez a tendencia 1981-től kezdve kétszeresére nőtt. Az előbb említettek következtében elkezdődött egy olyan éghajlatváltozás, minek során egyes övek eltolódtak vagy elkezdtek megszűnni. Ennek az egyik jelentős oka, a szén-dioxid kibocsátás. Az egyik fő okozója szén-dioxid kibocsátó létesítmények, nagy vállalatok, amelyek a modern világ minél gyorsabb kiszolgálására szakosodnak, az általam választott mikrovállalattal ellentétben. (Climate, 2022)

Azért választottam ezt a kutatási témát, mert már kis korom óta édesanyámékkal a legtöbb élelmiszert magunk termeltük meg a konyhakertünkben. Teljesen más az ízük, állaguk, illatjuk a mai élelmiszerekhez képest. A boltban vásárolt élelmiszereket sokszor vegyi anyagokkal kezelik, vagy egyéb alternatívákat találnak arra, hogy nagyobbak,

szembetűnőbbek legyenek. A nagyvállalatok főleg a mennyiségre törekednek nem pedig a minőségre. Továbbá mindig is nagy természetjáró voltam, sose maradtak el a hétvégi kirándulások. Egyszerűen magával ragadt a természet sokszínűsége, az urbánus környezet után. Túrázásaim során, számtalan helyen találkoztam gombákkal. Konzulensem segítségével sikerült egy olyan vállalatot választanom, amely nem csak gombatermesztéssel foglalkozik, hanem a megtermelt gombák még biok is. Fontosnak tartom, hogy a vállalatok szorgalmazzák az újrahasznosított termékek használatát, valamint azt, hogy óvjuk a környezetünket. Kiválóan bemutatja ezt a Gyöngyösi és Társai Kft., amelynek Gyöngyösi Sándor az ügyvezető igazgatója.

Dolgozatomban a kutatási terület leírása után arra fogom keresni a választ, hogy mennyire értékteremtő a Gyöngyösi és Társai Kft. Ennek háttereképp, a szakirodalom gyűjtése és feldolgozása után, megvizsgálom miként alakult ki a gombatermesztés évezredes kultúrája, valamint hogyan változott a világ és Magyarország gombatermesztése ez elmúlt évek alatt. Továbbá tanulmányozom a Gyöngyösi és Társai Kft. felépítését, működését és kielemezem a mélyinterjú válaszait, amit Gyöngyösi Sándorral folytattam le, aki mint említettem a cég alapítója. Ezen felül megvizsgálom, hogy a cégre miként hatott a mikro és makrokörnyezeti tényezők összessége. Végül kielemezem, hogy a három hipotézis, amiket felállítottam megállják-e a helyüket. Továbbá megfogalmazom milyen következtetésekre jutottam, valamint milyen fejlesztéseket javaslok a vállalat működésének fejlesztése érdekében.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 Gombatermesztés jelentősége

A gombakomposzt által emelkedik a talajban lévő anyagok koncentrációja, így például megnő a föld, víz kapacitása és a mikrobák mennyisége is. Egyes kutatások bebizonyították, hogy ahol felhasználtak 100 tonna gomba táptalaj komposztot, ott a megtermelt árpa mennyisége 50%-kal nőtt, a mesterségesen megtrágyázott földéhez képest. Valamint azt is megfigyelték, hogy a talaj foszfor tartalma 2,3-szorosára nőtt, vele együtt a kalcium, kálium és magnézium mennyisége megháromszorozódott. De nem csak ezek voltak az egyetlen ásványi anyagok, amik jelentős változást mutattak a komposztált földön. 40 % nőtt a természetes szén és 28% a nitrogén aránya az aratást követően a földben. Ilyen értékeket egyáltalán nem lehetett kimutatni a műtrágyázott területek betakarítása után (Courtney-Mullen, 2008). Továbbá érdemes még megemlíteni, hogy az elhasznált gomba táptalajt pirolízissel szokták kezelni, ezáltal létrehozva egyfajta bioszenet. A szenet felhasználva a földeken csökkent a talajvíz szennyezettségének esélye, mivel megszűri az földbe jutó szennyeződések (Laird et al., 2010).

Az elhasznált táptalajt újra lehet használni gombák termesztéséhez mivel nagy százalékban maradnak tápanyagok benne. Ilyen ideális táptalajt teremt például a Shiitake gomba. A Shiitake termesztése után a talajban marad a hemicellulóz 95%-a, a lignin 77%-a és a cellulóz 40 %-a. Ez az elegy kiváló kondíciókat teremt akár a *Pleurotus sajor-caju* termesztéséhez (Royse, 1992).

Az Európai Unió importja nagy százalékát, közel 70%-ot, kitesz a proteinben gazdag állateledetek beszerzése. Számos tanulmány bemutatta, hogy a gombákat, gomba tartalmú készítményeket közvetlenül is érdemes használni a szarvasmarhák, baromfik, sertések és halak etetésére is. Ez utóbbinál megfigyelhető, hogy ha a Rohu és a Lándzsafoltú pontylazacot gombával tarkított étrenddel etetjük, akkor megnő a növekedési rátájuk akár 1,2-1,7 szeresére is. Ez nem akkora növekedés mintha csak földigilisztával etetnénk őket, de a gomba előállítás így is jóval kedvezőbb (Paripuram et al., 2011). Továbbá a gombák közül a Shiitake, ahogy az emberi szervezetnél, úgy a halaknál is ellenállóbbá teszi az immunrendszert és segít az egyes betegségek megelőzésében (Baba et al., 2015).

A késői laskagomba elhasznált táptalaj összekeverve árpával és rizsszel 5 %-os arány felett negatív tendenciát mutatott a sertések súlynövekedésére nézve. Azonban, ha a gomba arányát lecsökkentjük 3%-ra akkor semmilyen negatív hatás nem figyelhető meg. Ez azért

jelentős, mert az elhasznált táptalajt be lehet építeni úgy, hogy költséghatékonyabb legyen a sertések ellátása (Song et al., 2007). Egy másik kutatás azt mutatja be, hogy a szarvasmarhák étrendjébe miként tették bele a gombákat. Itt jóval nagyobb százalékban tudták felhasználni, közel 10%-ban, a táptalajt. Az eredmény is szemmel láthatólag más volt. Az állatok súly növekedésére jobban hatott a gombában bővelkedő étrend. A késői laskagomba elősegítette a szalma emésztését, a ligninnek és a cellulóznak köszönhetően (Adamovic et al., 1998). Megfigyelték, hogy a borjúk növekedésére is pozitív hatással van, ha 10%-os arányban fűrészpor alapú késői laskagomba táptalajt adnak az étrendjükhez (Min-Kook et al., 2011).

Az 1960-as évektől a világ műanyag gyártása 1%-ról 2005-ig több mint 10%-ra növekedett, amely előállításához elengedhetetlen az olaj és a földgáz. Napjainkban a legtöbb műanyagot csomagolásra használnak fel. A Föld felszínét egyre jobban szennyezi az eldobott műanyag, valamint az előállításához szükséges olaj és földgáz. Továbbá az üzemanyag árak és az üvegház fokozódása sem segít a helyzeten, ezért új alternatívákat kellett keresni. Erre a tiszta micélium és a micéliumot tartalmazó anyagok képesek lehetnek. Egyes gombafajtáknak hosszabb és összetettebb a hálózata, mint a többinek. Ez azt eredményezi, hogy a különféle micélium kompozitokban a gombafonalak összecsatlakozva egy hálózatot hoznak létre, amely a táptalaj nagy részét képezi. Az összetétel funkciói, mint a szakító szilárdság, rugalmasság és az áram vezetés, nagyban függenek attól, milyen gomba alkotja. Az előbb említett hálózatnak a tulajdonságai hasonlítanak a polimer anyagokéhoz. Ez azt jelenti, hogy lehet akár csomagoló, építő anyagként használni, de ezeken felül még, akusztikus csillapítóként, abszorbensekként, papírként, textilként, valamint jármű- és elektronikus alkatrészeként. A fentiek alapján ki lehet jelenteni, hogy az elhasznált gomba táptalaj kiváló kezdőanyag lehet, a micéliumban gazdag anyagok előállításához. Azonban ezek az eredmények még váratnak magukra, mivel jelenleg túl drága tiszta micéliumot előállítani az elhasznált gombák táptalajából (Jones et al. 2017).

Az elhasznált gombatalaj olyan lignocellulóz enzimeket képes kiválasztani, amelyek később tápanyagként átalakíthatóvá válnak, és biogázt, bioüzemanyagot lehet belőlük készíteni (Phan-Sabarathnam, 2012). Ez a fajta megoldás a biológiai és fizikai előállításához képest jóval energiahatékonyabb és környezetbarátabb (Wan-Li, 2012). Azonban van egy olyan hátránya, hogy a jelenlegi előállítási költsége, akár képes lefedni a termék 87%-át, ami azt mutatja, hogy nem éri meg a gyártása (Kleim-Marcuschamer et al., 2012). Viszont egy olyan előnye van a hagyományos bioüzemanyagok előállításával szemben, nincs erjedési ideje, valamint ez előállítás komplexitása is elenyészőbb. Jóformán víz segítségével kinyerhetők a kellő enzimek (Mayolo-DeLoisa et al., 2009).

Jelen adatok szerint több mint 22000 gombafajta létezik, amikből nagyjából 2000 féle alkalmas emberi fogyasztásra. Ezek közül körülbelül 270 olyan fajta gomba van, amely potenciálisan alkalmas az emberi egészség megőrzésére valamint a problémák megelőzésére, kezelésére. Ki lehet jelenteni, hogy manapság a gombafelhasználása kiterjedt nem csak a különféle aromákból érződő ízesítésekre, hanem egyéb felhasználásuk kiaknázására is. Nem is csoda, hogy magas vitamin, protein és antioxidáns tartalmuk miatt használják funkcionális, gyógyhatású élelmiszerekként. Továbbá kiváló diétás ételnek is, mivel alacsony a kalória tartalma, mégis tartalmaz elég zsírt és koleszterint. Egyre jobban kezd elterjedni a gombák használata az étkezésben, ami elősegíti az egészséges táplálkozást és meg tudja emelni a fogyasztó életszínvonalát (Vikineswary et al.,2011).

Összességében elmondhatjuk, hogy a gomba a következő jelentőségekkel bír mind a termesztés, mind a fogyasztás terén (1. sz. táblázat):

Termesztési, fogyasztási jelentőség	Röviden a jellemzés	Forrás
terménynövekedés	gomba táptalaj komposzt használatával nőtt a megtermesztett árpa mennyisége	Courtney-Mullen, 2008
környezeti szennyezés	bioszén előállítása, talajvíz szennyezettségének csökkenése	Laird et al., 2010
állateledel	halak növekedése, immunrendszerük erősítése, sertések ellátásának költséghatékonysága, szarvasmarha súlynövekedés gombával kevert étrenddel	Paripuram et al., 2011; Baba et al.; 2015, Young-min et al., 2007; Adamovic et al., 1998; Min-Kook et al., 2011
csomagolóanyag, építő anyag, akusztikus csillapítókként, abszorbensekként, papírként, textilként, jármű- és elektronikus alkatrész	gomba felhasználása micélium tartalma miatt, gombafajok eltérő szakító szilárdság, rugalmasság, áram vezetés, polimer hasonló tulajdonságok	Jones et al. 2017
bioenergiahordozók	átalakítással biogáz, bioüzemanyag, nincs erjedési idő	Phan-Sabarathnam, 2012; Mayolo-Deloisa et al., 2009
élelmiszer	funkcionális, gyógyhatású készítmények, magas vitamin, protein, antioxidáns, kiváló diétás étel, egészséges étrend, egészségügyi problémák megelőzése	Vikineswary et al.,2011

1. táblázat: A gombatermesztés és fogyasztás jelentősége

Forrás: saját szerkesztés

2.2 A gombatermesztés története

Az emberiség gombaismerete egészen az őskorig vezethető vissza egyes paleontológusok szerint, amikor is még az emberiség a gyűjtögetés és a vadászat fázisában tartott a tudatos termelés helyett. Ez azt jelenti, hogy a fejlődésünkre nagyban hatással volt már a gombák korai ismerete. Régmúlta visszatekintett kapcsolatunk miatt fontos szerepet játszottak az ősi Görögországban, Indiában valamint a régi Közép-Amerika történelmének alakulásában. Igaz kezdetben a gombák nem a „barátságos” teremtményeket jelentették, sokkal inkább méregként használták őket. A történelem során ennek köszönhető mérgezték meg II. Claudius, valamint VII. Kelemen pápát is. A gombákat továbbá beleszőtték egyes legendákba is miszerint Buddha egy gombától halt meg, amit egy földművestől kapott. A gomba egy eddig nem ismert faj volt a „disznó lába” monda szerint, így végzett Buddhával. Későbbiekben ebből származik, hogy igazán a disznók tudják megkülönböztetni és kitúrni a nem mérgező gombafajtákat. Ennek és ehhez hasonló dolgoknak köszönhető az, hogy az első feljegyzést egy barlangrajzon találták a gombákról, amint egy sámán kezében aurával ragyogó gombát tart. Ez egyszerre jelenthette a pozitív és negatív misztikumát is a gombáknak (Paul; 2000).

Ahogy telt az idő egyre inkább a pozitív felhasználásuk felé tendált a gombák megítélése. Olyannyira, hogy egyes nemzetek, Ázsiában, Kelet-Európában főleg Lengyelországban, Oroszországban és Olaszországban több leírást is alkalmaztak a gombák pozitív elnevezésére (Paul; 2000). Távol-Keleten már több évezrede használja a gombákat ételként, valamint gyógyhatású készítményként. A gomba valódi kultúrája Kínából indult, majd nem sokkal a felfedezések átgyűrűztek Japánba is. Rájöttek, hogy például a Shiitake gombát összekeverik a meglévő gyógymódokkal, egy sokkal effektívebb védelmet kap az immunrendszer. Ennek köszönhető, hogy azóta sokszor teaként, tonikumokként, levesekként, vagy éppen különféle gyógynövényekkel használják együttesen az egészség megőrzése vagy a betegségek megelőzése érdekében (Vikineswary et al. 2011).

Érdekes megfigyelni, amíg a Távol-Keleten inkább a gyógygombákat hasznosították, addig az 1650-as években Nyugat-Európában egy másik gombának, a csiperkének született meg a kultúrája. Kezdetben a csiperkét, komposztot rothadt dinnyén termesztették a szabad ég alatt körülbelül 160 éven keresztül. Ezt a későbbiekben felváltotta a különféle kiásott barlangokban, csatornáknak, valamint kőfejtőkben való termesztés. Fontos megjegyezni, hogy egyes termesztési hagyományok megmaradtak, így napjainkban is Franciaországban hasonló módon termesztik a gombákat. A gombatermesztés kultúráját nem lehetett

megállítani, mivel kevés ráfordítással, pénzügyi befektetéssel valamint hellyel, jelentős mennyiséget lehetett termeszteni. Így kötött ki a gombatermesztés új morálja Anglia területén is, ahova is francia kertészek vittek el a már jól megismert metódust. Az angol gyarmatosításnak és a nagy érdeklődésnek köszönhetően, amit az egyszerű termesztés, tárolás és a felvevő piac okozott 1865-re az Amerikai Egyesült Államokba is megkezdődött a gombák termesztése.

A csiperkegomba mellett fontos megemlíteni, hogy egy később felfedezett másik gombafajta is nagy érdeklődésnek örvendett. A szarvasgombát az emberiség körülbelül időszámításunk előtti 1600-as években fedezte fel. Ezt a gombafajtát viszont nem lehetett a hagyományos módon termeszteni, mivel szimbiózissal élt a természetben és az emberek azt hitték, hogy a tölgyfa terméseként funkcionál. Egészen a második világháborúig megmaradt ez a gondolkodás, miszerint a szarvasgombát máshogyan nem lehet termeszteni. A két leginkább kedvelt gomba a Francia és Isztriai szarvasgomba volt, amit gyűjtögetéssel szereztek meg. Minden megváltozott, amikor is előkerült a termesztés ötlete 1972-ben. Az eredeti elképzelés az volt, hogy úgy termeszti majd, ahogy a természetben megtalálható. A tölgyfák gyökerein. A módszer működött is, viszont a gomba lassan növekedett így több mint 10 évet kellett várni egy szüretre. Több próbálkozás is volt, annak tekintetében, hogyan lehetne gyorsítani a folyamatot, de mind sikertelen volt egészen 1987-ig. Ekkor újjélandi termesztők egy olyan módszerrel álltak elő, amivel jelentősen, 5 évre lecsökkent a két szedés között eltelt idő (Bertelsen, 2013).

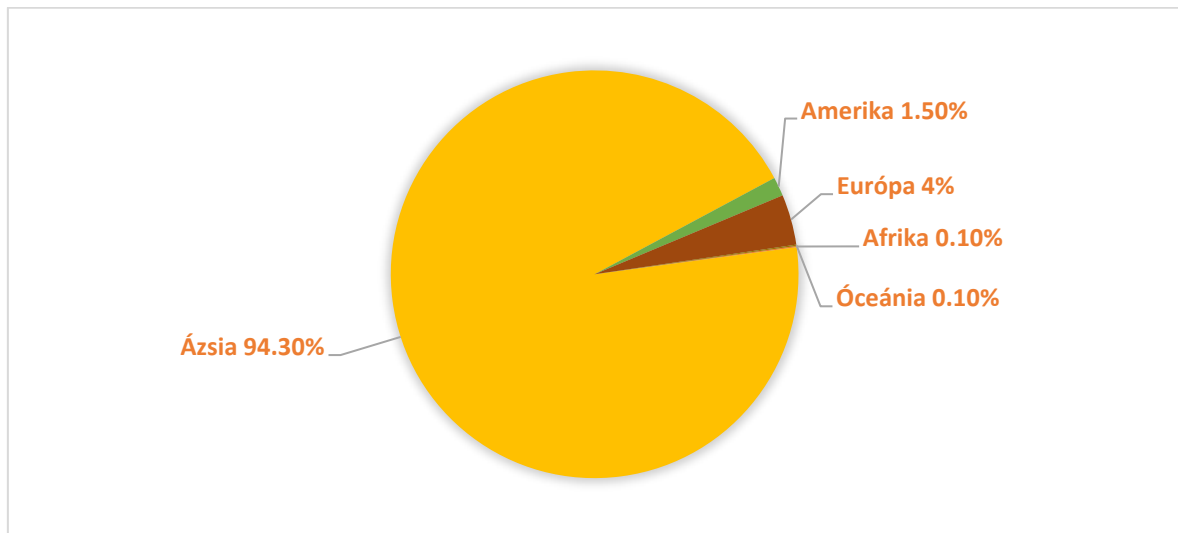
2.3 Világ és Magyarország gombatermesztése

A világ gombatermesztése az utóbbi évtizedben jelentősen megnövekedett. Ez főleg annak köszönhető, hogy a felvevő piac egyre jobban kezdi megismerni a gombák jótékony hatásait. Ide sorolva a magas fehérje, aminosav és D-vitamin tartalmat, valamint az alacsony zsírtartalmat. A vegetáriánusok körében is egyre népszerűbbek a gombák, hiszen a meglévő zöldségek mellett alternatívaként szolgálnak, valamint fehérjetartalmuk alkalmas a hús pótlására is részben. Továbbá ide sorolható az az indok is, hogy világszerte különféle ellentétes klimatikus tényezők lépnek fel, amit főként a globális felmelegedés általi klímaváltozás idéz elő (Mutetwa et al., 2019).

A legtöbb kontinensen mára elterjed a gombatermesztés, amit mi sem mutat jobban, hogy már legalább száz országban megtalálható ez az ágazat. Ahogy az alábbi ábra is mutatja a gombatermesztés zászlós hajója Ázsia, ezen belül is Kína, ami a világ

gombatermesztésének 94,3%-át lefedi. Ezen belül is az egyik legnépszerűbb gombát, a laska gombát, Kína termesztik a legtöbbet világszerte körülbelül 86%-ot (S. Patel et al., 2012). Utána jócskán lemaradva következik Európa és Amerika. Mégis meg kell említeni, hogy a gombatermesztés technológiáját anno az Egyesült Államokban tökéletesítették (U. R. Patar et al., 2018). A sort az afrikai és óceániai régió zárja, ahol még nem terjedt el olyan mértékben a gombatermesztés, mint Kínában és nyugati világban.

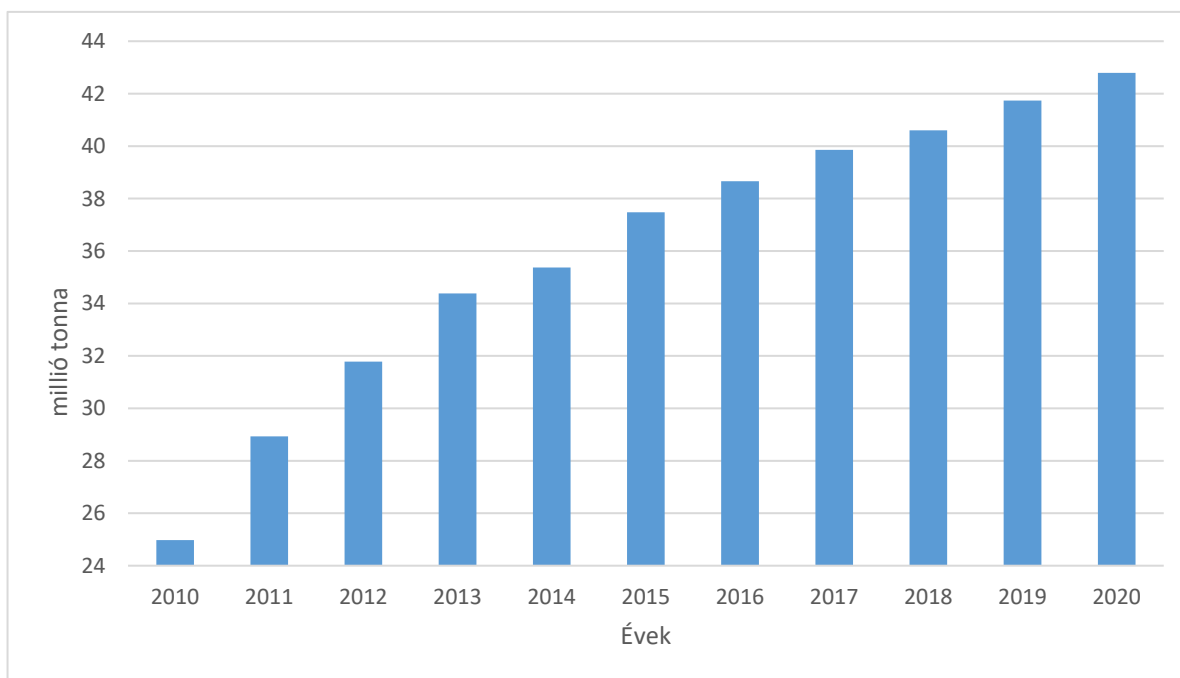
Jelentős mennyiségben termesztnek főleg 5 gombafajtát, amelyek között is határozottan elkülöníthető az alábbi három legtöbbet termelt: csiperke (*Agaricus bisporus* és *Agaricus bitorquis*), a shiitake (*Lentinula edodes*) és a laskagomba fajok (*Pleurotus* spp.) termesztése (Royse, 2014). A 1. ábrán láthatjuk, miképp oszlik meg a gombatermesztés százalékosan régiókra bontva.

1. ábra A gombatermesztés megoszlása százalékosan régiókra bontva

Forrás: (FAO 2020) adatai alapján saját szerkesztés

Ha FAO adatait vizsgáljuk, 2010-2020 között tisztán láthatjuk, hogy a gombatermesztés az elmúlt évtizedben mekkora mértékben tudott növekedni. Itt nem csak az ehető, hanem a gyógyászati célú gombákról is beszélünk. Pozitívként lehet említeni, hogy a gazdasági világválság utóhatásai sem rendítették meg a gombapiacot 2010-ben, sőt 2010 után láthatjuk a legnagyobb növekedési mértéket. Ezt a tendenciát követve átlagosan évi 4,8% nőtt a gombatermesztés világszerte. 2020-as év után a világ gombapiaci értéke, már átlépte az 50 milliárd dollárt (Dunay et al., 2021). 2. ábrán, a világon megtermelt gomba mennyiségének változása 2010-2020 között.

2. ábra A világon megtermelt gomba mennyiségének változása 2010-2020 között, millió

Forrás: (FAO 2020) adatai alapján saját szerkesztés

Ázsiai régiót figyelembe véve a legnagyobb gombatermesztő Kína. Ez köszönhető annak is, hogy hihetetlen múltra tekint vissza az ország gombatermesztése. Nem is csoda, hogy az éves átlagfogyasztás meghaladja a 10/kg/fő kvótát, amely kiemelkedő a világ többi országára nézve (Dunay et al. 2021). A FAO adatai alapján 2017-ben Kína a gombatermesztés 75,2% alkotta 2019-ben. A gombatermesztés olyannyira megnövekedett, hogy ez a szám elérte 2020-ra a 94,3 %-ot. Ennek egy nagyobb részét a laskagomba termesztés képezi, amely mértéke meghaladta a 2 millió tonnát 2019-ben (Yuanyuan et al., 2019). Ez annak köszönhető, hogy az országban főleg két fajta strukturális módszerrel termesztik a gombát, kis üzemek gazdasági tevékenységein belül, valamint multinacionális vállalatoknál a nemzetközi és haza piac kiszolgálása érdekében. Mindkét formátumnak meg van az előnye, hiszen egy kisebb vállalkozás rugalmasabban tud reagálni a piacra és, akár biotermékeket is képes előállítani. Valamint azért ne felejtsük el, hogy a világ egyik legnépesebb országáról beszélünk hatalmas felvevő piaccal. Viszont fontos megemlíteni, hogy a multinacionális tevékenységet is a populáció, valamint Kína export tevékenysége nagyban segíti.

Ahogy majd későbbiekben említett Afrikában is megoldás lehet a gombatermesztés, és a népesség ellátása úgy a Kínához földrajzi közelségű Indiának is. Igaz

az egy főre jutó átlagos gombafogyasztás éves mértéke még nem ezt mutatja. Egy 2020-as adat alapján az egy főre jutó gombafogyasztás alig érte el a 30 gramm/fő/ éves átlagot (Singh, 2020). Ennek ellenére a FAO adatai alapján jól látható, hogy 2010-hez képest 2020-ra az éves gombatermesztés 49,5%-al növekedett. Ez annak is köszönhető, hogy a kormány támogatja pályázatokkal, és egyéb más forrásokkal az ágazatot (Sharma et al. 2017).

India gombatermesztése főleg a fehér csiperkegombára fókuszál, de emellett nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a második legtöbbet termesztett gombafajta a laskagomba a maga 16%-val. Ez megközelítőleg 1500 tonnát jelent. Ennek a számnak az alapja, hogy Indiában magas az agrárágazatból keletkező hulladék, körülbelül 600 millió tonna, amely kiváló táptalajt biztosít komposztként a gombatermesztésnek (Varsha et al., 2018). Nagyban hozzájárul az is a termesztéshez, hogy Indiában szezonálisan képesek termelni gombát például télen az észak nyugati államokban. Két fő termesztő vidék Haryana és Punjab, amelyek a teljes ország termesztésének 9%-ot fedik le. Továbbá ki lehet emelni, hogy a laskagomba termesztést magasan vezetik az Uttharakhand és Chhattisgarh államok. Igaz közel sem annyi a szárított exportjuk, mint Tajvannak, vagy Kínának, de Indiában mégis ezek a legnagyobb laskagomba exportőr régiók. A legfőbb export területei Indiának, amin versenytársaival, Lengyelországgal és Kínával osztozik, Európa és az Amerikai Egyesült Államok. Európán belül Hollandia és Franciaország.

Igaz India a világ exporthoz képest igen csekély részt fed le, mindössze 1%-ot, de pont emiatt rejlik benne hatalmas potenciál a szállítások növelésére, melynek elsődleges célterülete, a Közel-Kelet (Sharma et al. 2017).

A következő olyan ország, Kína után, aminek gazdag múltja van a gombák termesztése, használatában az Japán. Japánban a gombatermesztés meghatározó, mivel nem csak élelmiszerként, hanem gyógyászati cikként is használják. Számos olyan kutatás látott napvilágot, amely bizonyította, hogy a gombák milyen gyógyítóerővel bírnak, és hogy ezeket először Japánban fedezték fel, kutatták ki. Ennek következtében Japán főleg a Shiitake termesztéséről híres (Ganesh et al., 2016). Viszont megtalálhatók, olyan egyéb gombák is a piacon, mint például a jól megszokott fehér csiperke, süngomba, pecsétviaszgomba és laskagomba. A szigetország kezdetben előnyére tudta fordítani, hogy rengeteg tőkét fektetett a biotechnológiába, de ez az előny hamar átfordult hátránnyá, mivel az ilyesfajta termesztésnek hatalmas költségei vannak (Marshall et al., 2009).

Utolsóként szeretném még megemlíteni Dél-Koreát, mint gombatermesztő ázsiai országot. Az ország évente 190000 tonna gombát termeszt, amelynek értéke körülbelül 600 milliárd won (Young Bok et al., 2005). Ez a nagy szám viszont csak a Koreai agrárszektor

1,6% birtokolja. Kínához hasonlóan itt is kezdetben farmok és házi gazdaságokban termesztették a gombát, viszont ezt később meghódította a gépiesített multinacionális termelés. Így történt, hogy Koreában az éves gombafogyasztás per fő meghaladta a 3,9 kilogrammot, amely a teljes világra levetítve magasabb, mint Európában, viszont alacsonyabb, mint az Ázsiai régiót nézve. Hozzá kell tenni, hogy az ország fő fajtája, amit termesztenek a laskagomba, aminek terméshozamát nézve töretlen a növekedése a kétezres évek közepe óta. Számos módon próbálták termesztetni, de legjobban a gyapot komposzt on történő termelés vált be az országba. Fontos kiemelni, hogy exportálni olyan országokba tud, amelyet Kína és a többi nagy gombatermesztő ország, még nem hódított meg. Ilyen Kanada és Ausztrália például, de számos olyan szigetország is van, ahol Korea ki tudja használni a piaci terjeszkedésben lévő előnyöket (Won-Sik et al., 2013).

Afrika nagy részén napjainkba is megy az élelemért való küzdelem. Ez főleg köszönhető az éghajlati viszonytalanságoknak, valamint annak is, hogy a megművelt földeket nem tudják parlagon hagyni. Továbbá kiemelhető a hatalmas aszály, ami a nagy szárazság miatt sújtja az egész régiót. Egy országot kiemelve teljesen jól bemutatható, hogyan is áll a régió gombatermesztése, valamint milyen előnyökkel jár az ágazat kihasználása. Zimbabweben közel a teljes lakosság 70% függ az agrárágazattól. Ennek a problémának az egyik lehetséges orvoslása lehet a laskagombatermesztés, hiszen ez a gombafajta gyorsan növekszik, nem igényel sok helyet valamint agrárráfordítást sem. Továbbá a többi gombafajtához képes kevesebb a vízigénye is, ami egy ilyen régióban elengedhetetlen. A különféle komposztokon is növeszthető faj elengedhetetlen segítséget nyújt, az az amúgy is kevés fehérjebevitel növeléséhez. Ennek köszönhetően jöttek létre olyan komposztápláló mixek, mint például a baobab, gyapot héj és nedves szalma keveréke, amely olcsó táptalajt biztosít a gombának (Tavarwisa et al., 2021).

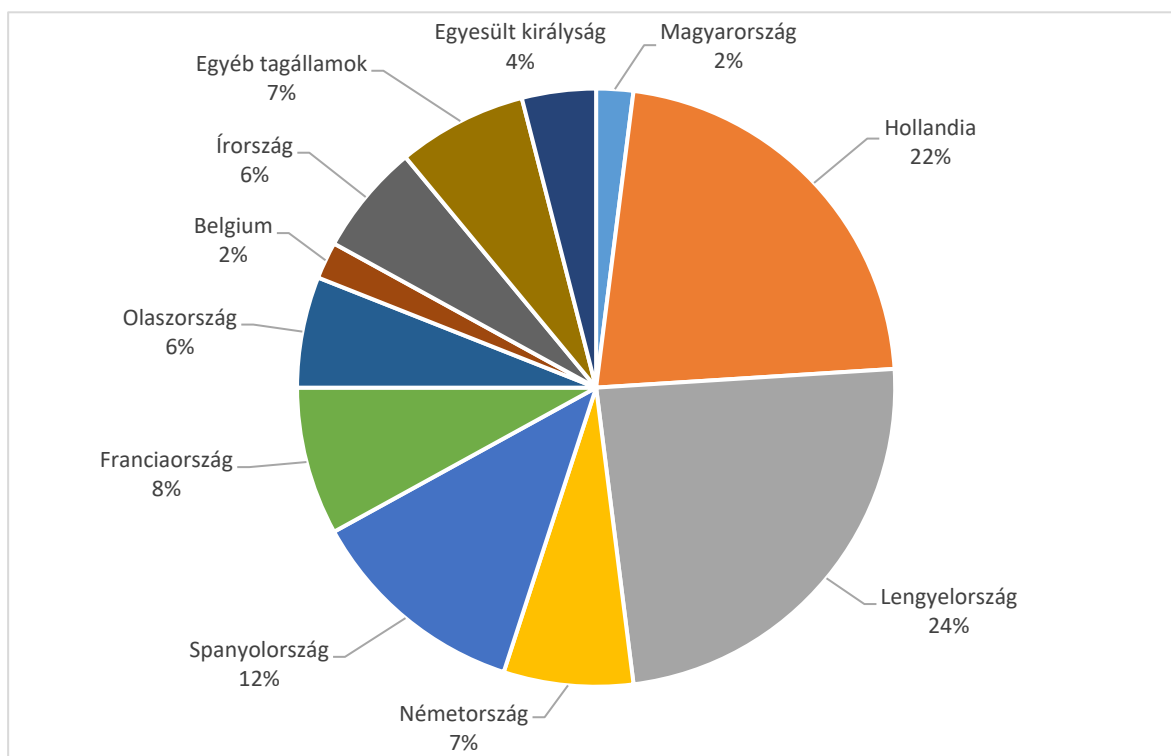
Észak-Amerika Kína mellett a világ egyik vezető gazdasági hatalma. Mégis ehhez képest eltörpül az a mennyiség, amit az ázsiai országhoz képest termel gombából a gazdasági óriás. Az Északi régió alig teszi ki a világ gombatermesztésének 1,4%-át, ahogy az 2. ábra is mutatja. Amerika gombatermesztése a FAO adatai alapján 2014-ben volt a csúcson, amikor is 554 ezer tonnát termeltek meg egy év alatt. Ez a tendencia az évek alatt egyre alábbhagyott olyannyira, hogy 2020-ban alig lépte át az 500 ezres határt.

Az Amerikai Statisztikai Hivatal adatai alapján a gombatermesztési ágazat termelési értéke 2020-21-ben 1,06 milliárd USD, ami 8%-kal alacsonyabb az előző évhez képest. Az átlagár fontonként 1,40 dollár volt, ami 1 centtel alacsonyabb a tavalyinál, ami 3,1 dolláros (900 forintos) kilónkénti árat jelent. A gombatermelés 365 000 tonna (758 millió font) volt,

ami 7 százalékkal kevesebb, mint az előző évben. A termelés értéke a korábbi években is csökkent, 2018-hoz képest már közel 10%-kal. Mind a fehér, mind a barna csiperke termőterülete és értékesítési ára kismértékben emelkedett, de a termelés és a teljes kibocsátás értéke csökkenő tendenciát mutatott. Az iparág tavaly 334 000 tonna (737 millió font) csiperkét állított elő 997 millió dollár értékben, ami 8 százalékkal kevesebb, mint egy évvel korábban. A megtermelt csiperke 90%-a frissen kerül a piacra, a többit a konzervek formájában. A barna csiperke a teljes termelés 26%-át teszi ki. Ebből következik, hogy az ára is magasabb közel 10%-al, továbbá ez azt is jelenti, hogy a megtermelt mennyiséget évről évre növelik, igaz csak alig pár százalékkal. Az egzotikus gombák közül a shiitake gomba és laskagombából, előbbiből 3400 tonnát, utóbbiból pedig a 3275 tonnát termesztettek. Ennek eredményeként a shiitake gomba termelése kismértékben, 2%-al nőtt, de a 2019-20-as szezonhoz képest a laskagomba-ipar jelentősen visszaesett, 16,5%-kal. Összességében az egzotikus gombák értéke 66,1 millió dollárt tett ki, ami 2 százalékos csökkenést jelentett az ország gombatermesztésére nézve. Az Egyesült Államok biogomba-termelése közel 60 ezer tonna, vagyis 131 millió font volt tavaly, ami 3 százalékos növekedést jelent. Ebből a csiperke tett ki 92%-ot (GOMBAFORUM 2021).

Ezekhez az adatokhoz képest a 2021-22-ben az USA gombaipara stagnált. Termelési értékben, és megtermelt mennyiségben is csökkenés látszik, amit egy nagyon enyhe árnövekedés követ. Ez a tendencia, viszont nem volt igaz az egzotikus gombákra, mint például a shiitake és a laskagomba. A termelési érték több mint 30 százalékkal növekedett, amely messze sikeresnek mondható az előző két évhez képest. Az átlagár 67 centtel változott a pozitív irányba. A biogombatermesztésben is 19%-os növekedés figyelhető meg, amely két fő összetevője a csiperke és az egzotikus gombák voltak 82-18-as arányban. A teljes képet elemezve kimondható, hogy az USA gombatermesztése még így is csökken a szokványos gombák terén, viszont ezt az adatot egyre jobban kezdi felhúzni a shiitake és a laskagomba termesztés (GOMBAFORUM 2022).

A GEPC 2019-es adatai alapján a tagállamok közül tízet érdemes kiemelni, amelyek lefedik a teljes Unió gombatermesztésének 90%-át. Az ezen országokban megtermelt gombamennyiség 2019-ben 1.095.000 tonna volt, amelynél a frissen értékesített és a feldolgozott gomba aránya 65-35-ben oszlott meg. A most következő, 3. ábrán láthatóak a fent említett országok százalékos arányai a termelt mennyiséghez képest.

3. ábra Gombatermesztés tagországok szerinti megoszlása az Európai Unióban 2019.ben

Forrás: (GEPC 2020) adatai alapján saját szerkesztés

Ahogy az a 3. ábra is mutatja, Európa legnagyobb gombatermesztő országai Lengyelország, Hollandia és Spanyolország. Továbbá a FAO adatai alapján egyre jobban kezd Olaszország is megközelíteni, az imént említett három országot.

Lengyelországnak olyan mértékben növekedett, hogy 6 év alatt közel 30%-al nőtt a gombatermesztése. Ennek fejében az exportja is jócskán, tizenháromszorosára növekedett, amelyet főleg a holland termesztési módszernek, valamint annak köszönhet, hogy harmadik világbeli országokba is elkezdte az árusítást. Emellett az is kiemelendő, hogy az Unión belüli exportja Lengyelországnak a legnagyobb, hiszen szállít az Egyesült Királyságba és Németországba is. Az előbbibe 2017-ben 106 ezer tonnát az utóbbiba 72 ezer tonnát. Továbbá a tengerentúlon az egyik legnagyobb felvásárló piaca az USA, ahova is a német piachoz hasonlóan 50 ezer tonnát exportált (GOMBAFORUM 2018).

Hollandia, ahogyan az előbb említett Lengyelország is főleg az Egyesült Királyságba exportál. Fontos megemlíteni, hogy megmaradt ez piaca az országnak, mégis a Brexit okozta komplikációk igen súlyosan hatottak az exportra, mivel a font árfolyam ingadozása jelentősen megnehezítette az értékesítést. Valamint a lengyel piac miatt több olyan gazdaság

is az egyesülés mellett döntött, amelyek egyenként többet tudtak megtermelni, mint együtt. Viszont ki lehet emelni, ahogy az USA-ra is jellemző volt, úgy Hollandiára is egyre inkább mondható az egzotikus gombák termesztésének térhódítása. Ennek az is az oka, hogy a britek egyre inkább nyitnak a különlegességek felé, amely fel tudja dobni a konyha kultúrájukat. A vártnál jobban keresik a shiitake és a laskagombákat, amely fellendülést hozhat a Holland piac számára (GOMBAFORUM 2016).

Olaszország is szintén elkezdett az egzotikus gombák felé nyitni. Éves gombatermesztését nézve az ország főleg fehér csiperkét termeszt, de az utóbbi időben egyre jobban kezdett bekúszni a shiitake és a laskagomba is. Olyannyira megnőtt az igény, hogy például Szardínia, ahol eddig főleg csiperkét értékesített az állandó piaci árak és folyamatos kiszolgálás miatt, elkezdett érdeklődni az egzotikumok iránt. Az olasz piac felismerte ezt a lehetőséget, valamint azt, hogy a világ többi tájékán is kezdenek ezek a fajták elterjedni, valószínűsíthető, hogy kiterjeszti a gombafajták termesztését (GOMBAFORUM 2016).

Németország gombatermesztése egészen 2016-os évig gyenge növekedő tendenciát mutatott, ám ez megváltozott, amikor is az országban megtermelt gomba mennyisége átlépte a 70 ezer tonnás határt. Onnantól kezdve Németország gombatermesztése drasztikusan megnövekedett, hiszen 2020-ban 2016-hoz képest, már 78 ezer tonnát termesztettek, amely 11%-os növekedést jelent. Emellett, ahogy eddig említett Uniós országokra igaz volt, a német piac érdeklődni kezdett az egzotikus gombák iránt. Itt is főként a shiitake és a laskagomba volt az, amely kiváltotta ezt a kíváncsiságot. Jól látható a számokban, hogy az országban több mint 10 tonnát termelnek hetente a fent említett fajokból. Bár ki lehet jelenteni, hogy ez a mennyiség még így is csekély a fehér csiperkéhez képest, amelyből hetente átlagosan 50 tonnát termesztenek (BIOFUNGUS 2017).

Eddig általánosságban beszéltem a tagállamok gombatermesztéséről, viszont most részletesen fogom megvizsgálni, hogy egyes tagországok exportja és annak jövedelmezősége miként növekedett. Az 2. táblázat a gombaexportálás mennyiségét mutatja meg.

Tagországok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Belgium	28260	25945	24058	22724	19955	19186	16747	19272	17586
Franciaország	509	124	118	412	446	224	122	164	235
Németország	6613	7925	8411	9251	11293	9599	8797	7045	7128
Magyarország	5272	7410	7473	8162	8740	8716	8283	4970	6690
Írország	33267	37164	35181	34167	32044	30865	31262	30584	44199
Olaszország	315	417	505	766	623	647	360	465	329
Hollandia	83025	81077	52322	50355	52268	68424	68024	66300	55959
Lengyelország	126915	131270	144957	158602	194668	194073	196227	209548	200806
Spanyolország	1251	1271	926	1882	2277	2504	2953	2659	2310

2. táblázat Az Európai Unió tagországainak friss gomba export mennyisége 2011-2019, tonna

Forrás: (GEPC 2021a) adatai alapján saját szerkesztés

Ahogy az 2. táblázatban is látjuk, messze kimagaslik Lengyelország exportja. 2014 után ugrásszerűen megnőtt a külföldre szállított friss gombák mennyisége, amely főleg annak köszönhető, ahogy fentebb is említettem, hogy elkezdtek kiterjeszteni piacukat a harmadik világbeli országokra. Ennek köszönhető, hogy Lengyelország az export mennyiség közel 70% tette ki a többi Uniós országhoz képest. A látottak alapján egyetlen vetélytársnak mondható ország van jelenleg Európában, mégpedig Hollandia. Hollandiában, pont ellentétes export tendencia mutatkozik, mint a lengyeleknél. 32%-os csökkenést ért el 2011-ről 2019-re a holland gombaipar. Ezzel szemben Írország folyamatos növekvő tendenciát mutatott, amely képes már felvenni a versenyt Hollandiával. Magyarország és Németország közel azonos mennyiséget termel, amely kiválóan mutatja, hogy mennyire erős is itthon a gombaipar. Elenyésző számokat mutat viszont Franciaország és Olaszország, mivel jelenleg kísérletezés folyik az egzotikus gombatermesztési folyamatok növelése iránt.

A következőkben be fogom mutatni, a másik oldalát az éremnek, Európai Unió gomba importálását. Ahogy majd látható is lesz a 3. táblázatban, az import jócskán elmarad az exporttól. Bár nem lehet kijelenteni, csak ha országonként vizsgáljuk az adatokat, hogy miként változott az export és az import aránya az egyes tagállamokban. A két táblázat vizsgálata során arra jutottam, hogy az Uniós vezető gombatermesztő tagországoknak, nem hogy szüksége van a behozott gombára, hanem könnyedén ki is tudják szolgálni, az olyan régiókat, ahol a gombatermesztéshez nincsenek meg a megfelelő erőforrások. Valamint az Unión belül nehéz megállapítani, pontosan ki-kinek és mennyit exportált, valamint ki-kitől mennyit importált az elmúlt időszak alatt.

	Import	Export
2011	764230	285427
2012	174562	292603
2013	142680	273951
2014	141385	286321
2015	139738	322314
2016	217009	334238
2017	85499	332775
2018	146117	341007
2019	151419	335242
Összesen	1962639	2803878

3. táblázat Az Európai Unió tagországainak gomba export és import aránya 2011-2019 között, tonna

Forrás: (GEPC 2021b) adatai alapján saját szerkesztés

A 3. táblázat adatait, ha megvizsgáljuk, akkor látható, hogy az export 30%-al magasabb az importnál, de szeretném újra hangsúlyozni, hogy ebben nem egyértelmű az egyetágállamok közötti export-import kapcsolatok száma és annak mennyisége sem.

Magyarország gombatermesztése a régmúlta nyúl vissza. Az ágazatot, több mint 150 éve elsajátító magyar kertészek munkájának köszönhetjük országunkban, akik Franciaországból hazatérve kezdték el meghonosítani a termesztést. Kezdetben csak melegágyakban és deszkaházakban termesztették a gombákat, viszont ezt a módszert 1870-től felváltotta a pincei termelés, ahol is jelentős mennyiségű gombát voltak képesek termelni. Kiemelnék pár akkoriban nagynak számító termesztői területet, amelyek az alábbiak:

- Kőbánya
- Budafok
- Budatétény

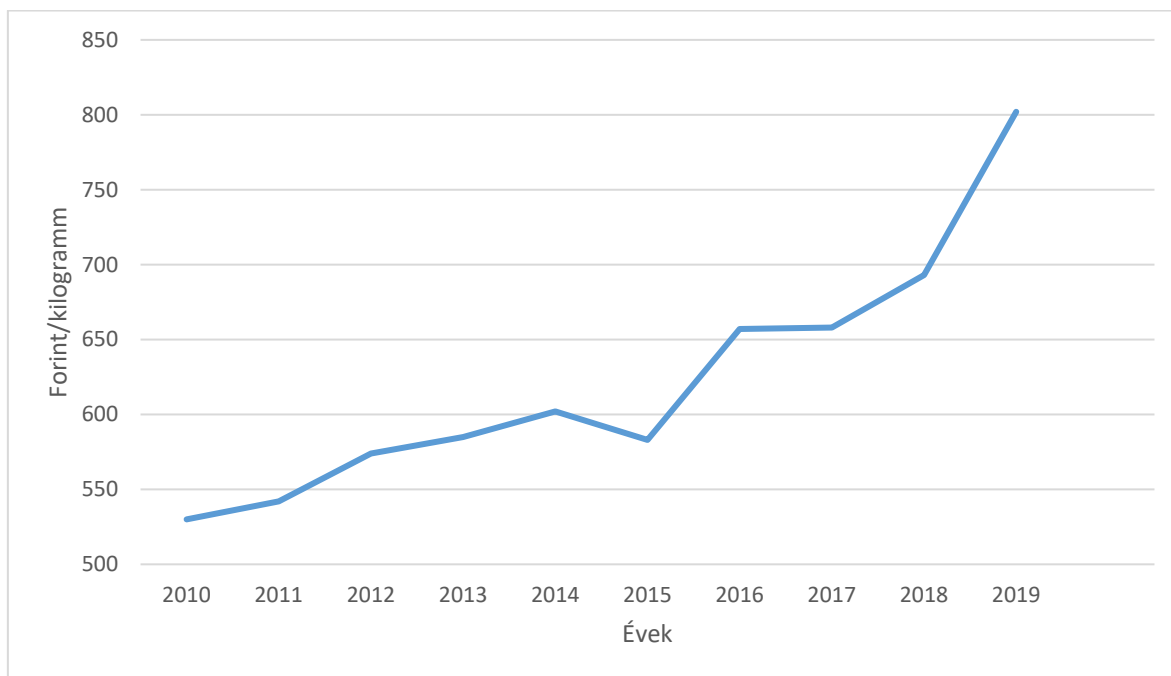
Ezek a telepek azért voltak sikeresek, mert sok elhagyatott borászat volt, ahol is a pincék üresen álltak, így kiváló helyet biztosítottak a gombatermesztésnek (Sugár, 1997). Ezt követően az I. és a II. világháború között sikerült annyit termeszteni a magyarországi gombaágazatban, hogy Franciaország és az Egyesült Államok után Magyarország volt a harmadik legnagyobb termesztő világszerte. Ez főleg annak is volt köszönhető, hogy az első

világháborúban előszeretettel használt ló trágyáját kiváló táptalajként tudtak alkalmazni (Györfi, 2001). Ezt követően a második világháború alatt, a minimumra csökkent a gombatermesztés, mivel az eddig elfoglalt gombatermesztési helyeket hadászati alapanyagok tárolására használták. Olyannyira látszik a termelésen a visszaesés, hogy míg a két háború között a magyar gombaipar megtermelt 1200 tonnát, addig ez a második világháború végére alig érte el a 100-at (Tasnádi, 1985). A világháború éveit követően az államosításnak köszönhetően 1948-ban megalakult a Gombatermelési Nemzetközi Vállalat, amely nagyban hozzásegített a magyar gombatermesztés növekedéséhez. Az 1960-70 között stagnált az ágazat. Ezt követően először 1972-ben nőtt meg a termelés. A fellendülést nem lehetett megállítani, így 1975-ben Magyarország annyi gombát termelt már, hogy nyitott az export piacra, amelynek fő befogadója Ausztria volt. 1975-ben 102 tonna csiperkét és laskagombát exportáltak együttesen. A jól látható termelésnövekedést mi sem mutatja jobban, amelyet a technológia fejlesztése eredményezett, hogy az a szám 1995-re, több mint 6700 tonna fölé rúgott. Az ezredfordulóra az országban már három főgombafajta termesztését lehetett elkülöníteni. A 38 ezer megtermelt tonna gomba közel 93%-át tette ki a csiperke, 6%-át a laskagomba és az új szereplőt a shittakét, már 1%-ban termesztették (Györfi, 2001).

Sokáig sajnos nem tarthatott ez a növekvő tendencia, ugyanis a 2008-as gazdasági világválság megtörte azt. Ennek következtében, ahogy a FAO adatai is mutatják a gombatermesztés 2010-re visszaesett éves 14 ezer tonnára. 2011-ben újra elkezdett növekedni a gombatermesztés, olyannyira hogy ebben az évben 22-24 ezer tonna csiperkegombát és 2300 tonna laskagombát termelt a gombaipar. Fontos megemlíteni, hogy az állami pályázatok és támogatások nagyban hozzájárultak ehhez a növekedéshez. Ennek következtében ismét fellendült az export, amelynek fő piaca Ausztria volt, ahova is a megtermelt mennyiség közel felét exportáltuk. Ezen felül az exportálás egyharmada Olaszországba és további 5% pedig Németországba ment (GOMBAFORUM, 2013). Olyannyira növekedett az ország gombatermesztése, hogy 2016-ra már elérte a 30 ezer tonnát, amely már közelébe ért az ezred fordulós mennyiségnek. Ez annak is köszönhető, hogy egyre több országrészben termesztenek gombát. Csiperkét például Pest, Heves és Bács-Kiskun megyében, laskát pedig főleg Budapesten és Kecskeméten. Egész országra viszonyítva jelenleg 18-20 nagy és 300-400 kisebb gombatermesztő vállalkozás van, amelyek összesen 4500 főt foglalkoztatnak. Ezen felül igaz még csak csekély mértékben, de ki lehetett mutatni a teljes lakosság gombafogyasztásának növekedését, amelyet 1-1,5 kg/fő/évre datál a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, amely az Unióban még így is az egyik

legalacsonyabb szám. Ezzel egyetemben megváltoztak a gombatermesztési arányok is igaz nem sokkal. A vizsgált évben már csak 90%-ot tett ki a csiperketermesztés, a laskagomba termesztés felkúszott 8% körüli értékre az évezred fordulójához képest. Az egzotikus, gyógygombák termesztése, pedig 1 százalékkal nőtt. Fontos megemlíteni, hogy a csiperke és a laskagomba arányát tekintve, a laskát exportálta megtermelt mennyiségéhez képest nagyobb arányban Magyarország. Ennek az is az oka, hogy a nyugati országokban egyre jobban szeretik használni a változatos gombafajtákat (GOMBAFORUM, 2017).

Eddig főleg a megtermelt gomba mennyiségét vizsgáltam az előbbieken, most viszont szeretnék néhány szót említeni, a gomba átlag áráról Magyarországon, amelyet a 4. ábra kiválóan szemléltet.

4. ábra A termesztett gomba piaci termelői átlagára Magyarországon (2010-2019)

Forrás: (KSH 2021a) adatai alapján saját szerkesztés

A 4. ábra vizsgálata során jól látszik, hogy a piaci termelői átlagár 2010-2015 között egy lassú növekvő tendenciát mutat. 2015 után láthatjuk, hogy egy törés kivételével az ár drasztikusan növekedett. A legnagyobb növekedés 2018 és 2019 között figyelhető meg, amikor is 15,73%-os volt az árváltozás, amit az idézett elő, hogy egy év alatt képes volt 109 Ft/kilogrammal emelkedni az ár. Ez azért is jelentős, mert az átlagos növekedés a vizsgált időszakban mindössze csak 5,18% volt. Sajnos a 2020-as évről a covid járvány miatt nincs adat, de szeretném megjegyezni, hogy a fenti tendencia 2011-re sem hagyott alább, ugyan is

az akkori piaci termelői ár már elérte a 942 Ft/kilogrammot. Ez a növekedés 2019-hez képest 14,86%-ot jelent.

3. Saját vizsgálat

3.1 Kutatási célok, kutatási kérdések, hipotézisek

Kutatásom elsődleges célja a Gyöngyösi és Társai Kft. működésének és értékteremtő tevékenységének bemutatása, és annak elemzése volt. Kutatásom során a következő célokat fogalmaztam meg:

Szekunder kutatás alatt kitűzött célok:

1. célkitűzés: Hazai és nemzetközi gombatermesztés bemutatása
2. célkitűzés: Gombatermesztés és fogyasztás jelentőségének vizsgálata

Primer kutatás alatt kitűzött célok:

3. célkitűzés: Gyöngyösi és Társai Kft. felépítésének, működésének és történetének vizsgálata, és elemzése mélyinterjú segítségével
4. célkitűzés: Gyöngyösi és Társai Kft. makrokörnyezetének és mikrokörnyezetének elemzése

Hipotéziseim:

- H1:** A gomba fogyasztása pozitív hatást gyakorol az emberi szervezetre és termesztése környezetvédő szereppel bír
- H2:** Biogazdaságok tevékenysége hozzájárul a környezet megóvásához
- H3:** Gyöngyösi és Társai Kft. körkörös gazdálkodást folytat

3.2 Gyöngyösi és Társai Kft. cégbemutatása

A fülöpkabai biogomba termesztő vállalkozás alapítója és tulajdonosa Gyöngyösi Sándor, egy biogazda, aki már 1990 óta foglalkozik gombatermesztéssel. Kezdetben 17 évig villanyszerelő szakmában tevékenykedett. Kezdetben csak édesapja foglalkozott gazdálkodással, aki zöldségeket termesztett birtokán. Sándor állt elő egy olyan ötlettel, hogy apja gazdaságának kéne egy konstrukcióváltás, amely jövedelmezőbbé teszi az eredeti projektet. Az ötlet a gombatermesztés volt. Az elgondolás nem aratott nagy sikert, sőt apja kifejezetten ellenezte, de egy kereskedő finanszírozta az átállást, mivel adott volt minden feltétel a gombatermesztés elkezdéséhez. Ezután a gombatermesztés ideológiáját nem lehetett megállítani kettőjükénél. A kereskedő biztosította a gombaszákákat, melyeket később a bevételből visszafizettek, Sándorék pedig átalakították a régi zöldségtermesztő sátrakat, hogy alkalmasak legyenek a gombák termelésére. Az ötlet és végül annak kivitelezése akkora sikert aratott, hogy a rá következő évben felszámolták a zöldségtermesztést és csak a gombákra fókuszáltak. Nem is csoda, hogy ezután főállásban termesztette már a gombákat.

Ezt követően 2003 óta ellenőrzött ökogazdálkodóként tevékenykedik, kezdetben csak, laskagombát (*Pleurotus ostreatus*) termesztett. Sajnos a gazdasági válság őt sem kímélte. A biogombák fajtáit tekintve először csak étkezési célúak voltak, amelynek nem csak hazánkban volt nagy felvevőpiaca, hanem tőlünk nyugati irányba Ausztriában és Németországban is. A válság bedöntötte az export piacokat, és e hatás következtében Sándor elesett a bevételi forrásai nagy részétől. Olyannyira, hogy külföldi hitelt kényszerült felvenni. Egy kis idő elteltével megmutatkozott a megoldás. 2007 környékén megismerkedett egy hölgygel a budapesti ökopiacon, akinek ganoderma (*Ganoderma lucidum*) gombára, más néven pecsétviasz gombára volt szüksége. Ettől a ponttól kezdett el Sándor gyógygombákkal foglalkozni.

A gyógygomba termesztés sikerét mi sem mutatja jobban, hogy Gyöngyösi Sándort 2019-ben az év biogazdájának választották, valamint Japánból is nagy érdeklődéssel keresik meg. A laskagomba mellett gyorsan megjelenő, nyolc, ebből 4 gyógyhatással rendelkező biogombát termeszt. Az előbb említett pecsétviaszgombát, ganoderma (*Ganoderma lucidum*), shiitake gombát (*Lentinula edodes*), gyapjas tintagombát (*Coprinus comatus*), valamint süngombát (*Hericium erinaceus*). Azért fogott neki ezen gombák termesztésének, mivel egyre több kutatási publikáció jelenik meg arról mekkora gyógyhatással bírnak. A távolkeleti szakmai sikerét a shiitake gomba termesztése hozta el, mivel a hagyományos gombatörzseket felhasználva jóval nagyobb fejű gombákat tudott megtermelni

génmódosított társaival szemben. A Távol-Keleten az ekkora méretek jóformán csak a természetben találhatóak meg természetes formátumban. Ezért is számított nagy áttörésnek, hogy valaki egy nem őshonos fajtát tudott ilyen mértékben megtermelni egy Közép-Európai országban. Továbbá Sándor újíto volt a ganoderma termesztese teren is, mivel tollunk keletebre ezt a tudást szigorúan védik. Ez a fajta gomba segített neki, hogy újra talpra tudjon állni és kiheverje a válságot.

Gyöngyösi és Társai Kft. termékpalettája számos alternatívát szolgál a gombafogyasztásra. Felhasználják kávéba örleményként, édességekbe, teákhoz vagy akár kozmetikumokhoz is. Van úgy, hogy egy-egy ötletet a saját vásárlói adnak neki. Ezeknek az apró segítségeknek, valamint annak, hogy már családja is besegít neki a gombatermesztésbe, köszönheti, hogy ilyen sikeres biogazda lett. Jelenleg heten dolgoznak a gazdaságban, amely a termő hónapokat tekintve van úgy, hogy még így sem elég. Vannak olyan gombafajták, amelyeket naponta, de egyeseket akár 4 óra elteltével is lehet szedni.

Emellett saját 8 hektáros gazdasággal rendelkezik, ahol a vállalat meg tudja termelni a komposzt alapanyagának szánt növényeket. Továbbá kialakult beszállítói hálózattal rendelkezik, amelyek el tudják látni, ha esetlegesen kifogyna a komposzt alapanyag készlete.

A vállalat ökogazdaságként ökológiai termelési rendszer, egy élelmiszer-előállító, gazdálkodási tevékenység jegyében működik, amely korlátozza, tiltja a meghatározott talajjavító szerek, növényvédő szerek, mesterséges állatgyógyászati készítmények, továbbá műtrágyák és hozamfokozók alkalmazását a környezet megóvása és a fenntarthatóság nevében. Továbbá újrahasznosítja az elhasznált gomba táptalajt komposztként, amelyben minél értékesebb a komposztált növény tápanyaga, annál értékesebb enzimek és vitaminok jutnak a gombába növekedéskor. Így tudja növelni a komposztálásra szánt növények táptalajának értékét. Emellett szeretném kiemelni, hogy a gombák termesztéshez, már használt 5 literes üvegeket használnak, amelyeket egyébként nem lehetne más módon újrahasznosítani.

Gyöngyösi és Társai Kft. az elektronikus beszámoló alapján egyre nyereségesebb lett a kezdeti időszakhoz képest. A vállalat a COVID-ot kihasználva folyamatosan fejlődött. Egyre több fejlesztés ment végbe, amelynek köszönhetően jelentős, 9 millió forintos, haszonnövekedésre tett szert 2021-ben. Ez azért is hihetetlen eredmény, mivel az ilyen méretű gombatermesztő vállalkozások elég nehezen jutnak támogatáshoz. A támogatások főleg a termőterület méretére járnak, viszont ez a Gyöngyösi és Társai Kft. esetében nem nagy, mint ahogy az előbb említettem. A legtöbb beruházásukat így önerőből kell finanszírozniuk.

Távlati céljaik közt szerepel a sterilizálási technológiák fejlesztése időmegtakarítás céljából, az alapanyag termesztése érdekében. Továbbá a már meglévő termelőház, laboratórium, és feldolgozó üzem fejlesztése. Ezek a fejlesztések az egyre bővülő kereslet idézte elő, hogy ki tudják szolgálni az egyre növekvő vevői igényeket.

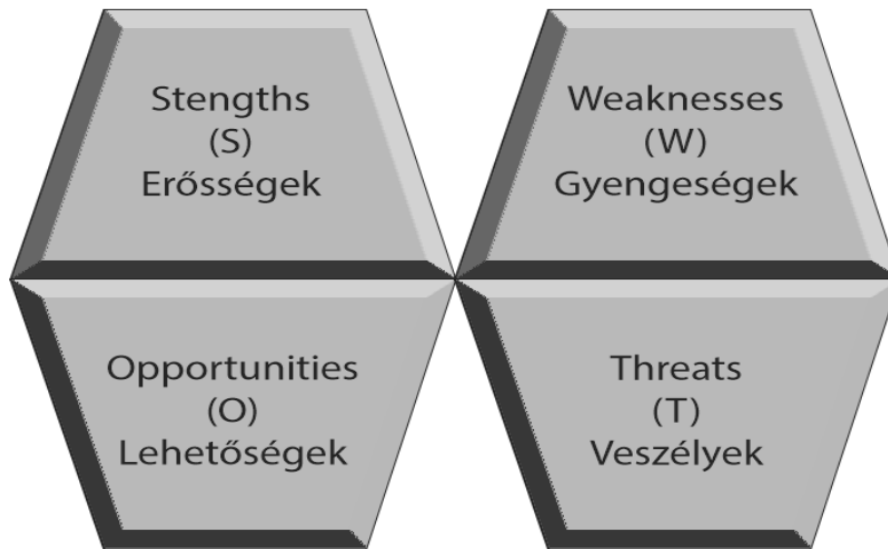
3.3 Kutatás módszerek és a minta bemutatása

A kutatási módszerek és minta elemzésében segítségemre voltak a mélyinterjúmban kapott válaszok, amelyeket a Gyöngyösi és Társai Kft. alapítójának, ügyvezető igazgatójának Gyöngyösi Sándornak tettem fel.

3.3.1 SWOT analízis

A SWOT egy elemzési módszer, mely abban segít a vállalatoknak, hogy könnyebben meghatározzák saját tulajdonságaikat ezen belül is a külső és belső szempontjaikat, lehetőségeiket és esetleges problémáikat (Rekettye, 2022). Ennek összegzéseként egy olyan információ halmaz kapunk, amely segíti a vállalat értékelését. A SWOT elemzés egyik legfőbb jellegzetessége, hogy a belső és külső tulajdonságokra egyaránt rákérdez. A két belső tulajdonság az erősség és a gyengeség, míg a külsők a veszély és a lehetőségek. Az utóbbiakra a vállalatnak nincs ráhatása, míg a belsőkre van. Az alábbiak a SWOT elemzés összetevői:

- Erősségek: belső tulajdonságok, amelyek meghatározzák egy adott vállalat pozitív tényezőit a fejlődés érdekében
- Gyengeségek: belső tulajdonságok, amelyek meghatározzák egy adott vállalat olyan területeit, ahol probléma léphet fel, de az megfelelő eszközökkel helyrehozható
- Lehetőségek: külső tulajdonságok, nem befolyásolhatók, viszont folyamatos figyelemmel kíséréssel és befektetéssel a vállalat előnyére fordíthatók
- Veszélyek: külső tulajdonságok, vállalatra problémát jelentenek, és nem lehet őket befolyásolni

5. ábra SWOT elemzés

Forrás: (Rekettye, 2022)

3.3.2 A makrokörnyezet elemzése STEEP analízis alapján

A vállalat beszállítói, piaci közvetítői, vevői, versenytársai és a közvéleményen túl meg kell vizsgálni azon közeget, amelyben ez elhelyezkedik, a makrokörnyezetet. A makrokörnyezet megmutatja, hogy milyen olyan tényezők vannak, amelyekre a vállalatnak közvetlenül nincs hatása, nem tudják befolyásolni őket. Ezzel szemben meg tudja figyelni azokat, és el tud sajátítani olyan módszereket, amik segíti az alkalmazkodást.

Ennek a környezetnek az elemzésére STEEP elemzést szoktak használni, amit más néven PESTEL, PEST és STEPLE módszernek is neveznek, bár funkciójukat tekintve megegyeznek. Az alábbiakat tartalmazza a fent említett elemzés: társadalmi, demográfiai, szociális tényezők vizsgálata (Social), technológiai, és műszaki tényezők vizsgálata (Technical), gazdasági tényezők vizsgálata (Economical), természeti tényezők vizsgálata (Environmental), valamint jogi és politikai tényezők vizsgálata (Political) (Józsa, 2016).

Az alábbi szempontokat érdemes vizsgálni, a társadalmi, demográfiai, szociális tényezők közül. Népesség számának alakulása (születés és halálozás aránya), nemek és korcsoportok összetétele, háztartások száma és típusai (hagyományos, élettársak, elváltak, egyedülállók, gyermektelen házaspárok, idős házaspárok), iskolázottság, képzettségi csoportok (írástudatlan, alsófokú, középfokú, diplomás végzettségűek), valamint az etnikai és vallási összetétel (fogyasztási szokások) (Szakály, 2017).

A technológiai tényezők nagyban befolyásolják, a termékek színvonalát, termelés gyorsaságát, kutatások kivitelezését, valamint a termékek minőségét. Továbbá ahhoz, hogy a vállalat, lépést tudjon tartani a versenytársakkal a technológia fejlesztése elengedhetetlen. Idetartoznak a műszaki beruházások (korszerű gépek telepítése, automatizált termelés), kutatás és fejlesztés a nagyobb hozamok és a fokozatos fejlődés elérése érdekében, lehetőségek az innovációkra, és a fejlettsége a technológiai infrastruktúrának (Józsa, 2016).

A gazdasági tényezőknél több szempontot is figyelembe kell venni, valamint tüzetesen meg is kell vizsgálni azokat. Milyen mértékű a gazdasági növekedés, ezen belül is az üzleti ciklusok, jövedelmek, költségvetés, munkanélküliség, szociális rendszer. Továbbá miként alakulnak a reáljövedelmek, infláció, háztartások jövedelme, bérszínvonal, és a jövedelemelosztás. A globalizáció szempontja alapján vizsgálható a piaci koncentráció, gazdasági hatások romlása, egységes szabályozás. Továbbá a megtakarítás, hitellehetőség, kamatlábak, árfolyamok alakulása. Végezetül az adópolitika, versenypolitika, költségvetési politika miként nyilvánul meg (Józsa, 2016).

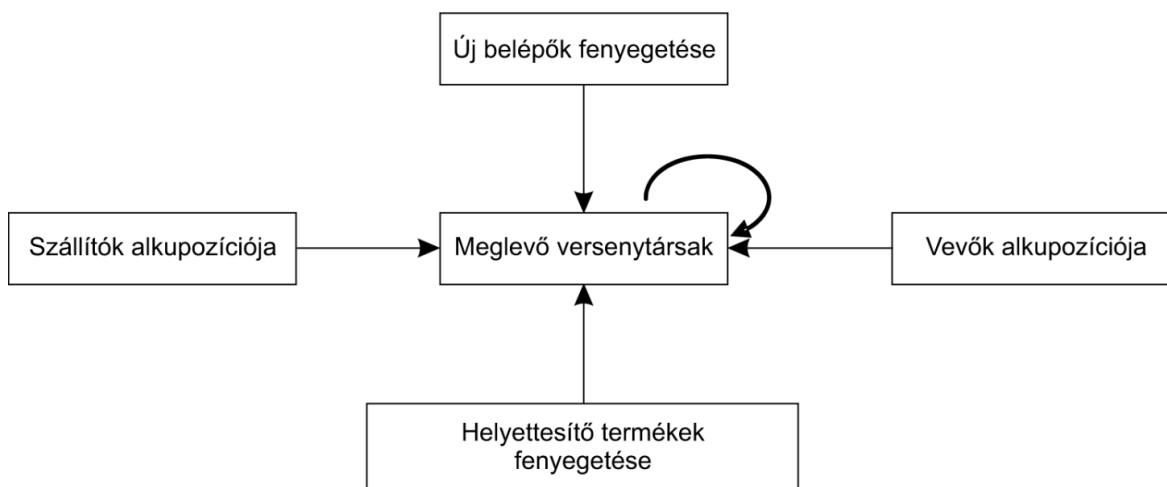
Fontos kiemelni, hogy a fent említett vizsgálati módszerek hasonlóak, viszont a PEST elemzés kitűnik közülük, ugyanis nem eleme a természeti tényezők vizsgálata. Ez egy nagy hiányosság, mivel a mai világban elkerülhetetlen, hogy a különféle energiahordozókról és a biogazdaságokat befolyásoló tényezőkről, valamint a globális felmelegedés problémáiról beszéljünk. Környezeti infrastruktúrák kiépítése környezet védelme érdekében, továbbá véges, végtelen megújuló energiaforrások és véges nem megújuló energiaforrások jelenléte, alternatív energiaforrások keresése. Miként terjednek el a biotechnológiák és ökoteknológiák. Valamint miként gyakorol hatást a globális felmelegedés a környezetre (Józsa, 2016).

Az üzleti élet kereteit határozzák meg egyrészt a jogi és politikai tényezők, amelyek az alábbiakba tartoznak a kereskedelmi és üzleti szabályok betartása, állam által meghatározott adópolitika, valamint a fogyasztók biztonságát védő érdekvédelmi szerződések és intézkedések. Valamint fontos megemlíteni miként vállalnak szerepet a kormányzatok a gazdaságban (pályázatok, támogatások formájában) (Szakály, 2017).

3.3.3 Mikrokörnyezeti elemzés Porter-féle 5 versenyerő modell alapján

A Porter-féle 5 versenyerő modell, az alábbiak alapján elemzi a vállalat mikrokörnyezetét. Miként alakul a verseny intenzitása az adott piaci szegmensben (az összes

többi tényező erre hat), új belépők fenyegetettségének és helyettesítő termékek mértéke vevők alkupozíciójának, szállítók alkupozíciójának ereje. (Rekettye, 2016)

6. ábra Porter-féle 5 versenyerő modell

Forrás: Kaucsukné-Kiss, 2019

https://mersz.hu/hivatkozas/m596baui_70_p5/#m596baui_70_p5

Verseny intenzitása az adott piaci szegmensben

A különféle piaci szegmensek eltérő verseny intenzitással rendelkezhetnek. Negatív esetben a piacon, már meglévő erős vállalatok helyezkednek el, ahol agresszívan próbálják megtartani befolyásukat. Van, hogy a piac stagnál vagy hanyatlik ilyenkor még nehezebb a versenytársak előtt járni egy lépéssel. Ezen felül igen kedvezőtlen, ha a kilépési korlátok magasak, vagy ha egyre csak növekszik a kínálat. Az előbbi tényezők könnyen vezethetnek reklám, vagy ár háborúhoz, ami nem csak a versenytársakra, de a fogyasztókra is nagy hatással van. Ideálisabb esetben a piac nincs még telítve versenytársakkal, valamint folyamatosan változik, mint ahogy a kínálat is. Ennek köszönhetően a kilépési korlátok is alacsonyabbak, valamint egy vállalat is könnyebben meg tud erősödni az új belépőkkel szemben (Rekettye, 2016)

Új belépők fenyegetettsége

Az új belépők fenyegetettségét nagyban befolyásolja, hogy milyen szegmensben lépnek a piacra, vagyis milyenek a be és kilépési korlátok.

A legideálisabb az, hogyha a belépési korlát magas viszont a kilépési alacsony. Igaz erős háttérnek kell rendelkeznie egy cégnek, ahhoz hogy leküzdje a magas belépési korlátokat, de ha ki akar lépni, azt könnyedén megteheti. Ennek következtében nem lesz telített a piac, hiszen csak kevés vállalat tud megfelelni a kritériumoknak. Ha mindkét korlát magas, akkor a magas profit mellé magas kockázat is társul. Viszont magával hordozza azt a veszélyt, hogy akik nem tudják tartani a piaci verseny tempóját, azok lemaradnak és a kilépés nélkül költségeik megnövekednek. Ha a be és kilépési korlátok is alacsonyak, úgy a piac egy sokkal nyugodtabb, stagnáló tempót vesz fel. Ennek az az eredménye, hogy a profit alacsony, viszont könnyen meg lehet válni, az adott piaci szegmenstől. A legkedvezőtlenebb eset az, amikor a kilépési korlát magas, viszont a belépési alacsony. Ez a felállás akkor éri csak meg egy vállalatnak, ha folyamatosan profitábilis tud lenni, ami valljuk be, nem mindig a papírforma alapján működik. Viszont ha elkezd egy cég negatívan tendálni, akkor nem tud kilépni, ami azt jelenti, hogy a piacon lévő többi vállalatnak is teher marad, hiszen csak telíti azt és alacsony lesz a nyereség minden résztvevő számára (Keszey-Gyulavári, 2017).

Helyettesítő termék fenyegetése

Vannak olyan piaci szegmensek, ahol még nem jelentek meg a helyettesítő termékek. Ilyenkor még az eredeti termék ára határozza meg a vállalat profítszintjét. Azonban létezik egy másik verzió is, ahol a helyettesítőtermékek már szerves részét képezik a szegmensnek, ilyenkor ezek befolyásolják az eredeti termék árazását és profitabilitását. Annak függvényében változhat az eredeti termék ára, hogy annak helyettesítője miként fejlődik technológiailag, vagy hogyan hat az őt körül vevő piacra. Ezek függvényében az eredeti termékeket forgalmazó cégeknek nyomon kell követni a változásokat, amelyeket a helyettesítőtermék idéz elő (Keszey-Gyulavári, 2017).

Vevők alkupozíciója

A vállalatokra nézve a vevő alkupozíciója nagy fenyegetést jelenthet, hogy ha erős vagy egyre erősödő magatartást mutat. Komoly problémát jelentenek ilyen téren a vevők, hiszen mind tudjuk, hogy egyre jobb minőségű termékeket szeretnének, minél alacsonyabb áron, valamint keresik, hogy miként tudják a piacon lévő vállalatokat egymásnak ugrasztani, kihasználni. Továbbá nőhet is a vevők alku ereje, ha koncentráltan vásárolnak termékeket, a

vevőre építik a cégek a költségeik főbb megtérülését, integrálhatják a termelést, vagy ha olyan termékek vannak a piacon, amikről egyszerű váltani egy hasonló, helyettesítő funkciókat ellátó termékekre. Mégis talán a legégetőbb probléma a vevők árérzékenysége, aminek függvényében, ha egy vállalat nem figyel oda, könnyen elvesztheti az eddigi felvásárló piaca nagy hányadát (Keszey-Gyulavári, 2017).

3.3.3.1 Szállítók alkupozíciója

A szállítók alkupozíciója akkor erős, ha könnyedén tudják emelni az árakat, és a szállítandó termékek mennyiségét pedig csökkenésre sarkalják. Ahogy a vevőknél is akkor javul egy szállító alkupozíciója, ha szervezettek és koncentráltak, valamint tudják integrálni a termelést. Emellett nagyban hozzájárul az erősödéshez az is, ha kevés szállító van a piacon vagy pedig egyik szállítóról a másikra igen csak költséges áttérnie a cégeknek. Az legjövedelmezőbb megoldás az a cégeknek, hogyha a szállítókkal szövetkezve érdekközösséget alakítanak ki, vagy ha megnövelik a szállítóik számát, így elkerülve és kivédve az esetleges erősödéseket egyeseknél (Kovács, 2017).

3.4 Eredmények

3.4.1 Gyöngyösi és Társai Kft. SWOT elemzése

A 4. táblázat azt mutatja meg, hogy a Gyöngyösi és Társai Kft. milyen erősségekkel, lehetőségekkel, gyengeségekkel, valamint milyen veszélyekkel bír. Továbbá feltérképezi a vállalat jelen helyzetét és segít, hogy milyen jövőbeli döntéseket hozzon.

Erősségek: - piacvezető biogyógymomba termesztő - sok évtizedes családi tapasztalat - körkörös termesztést folytat - hazai és külföldi felvásárló piac - biokomposzt előállítás - több fajta gomba termesztése - 250 viszonteladó - saját termelőház, feldolgozó üzem, laboratórium	Gyengeségek: - az értékesítés kizárólag értékesítő hálózaton keresztül történik
Lehetőségek: - pályázatok, támogatások Uniós és hazai szinten - fogyasztók egzotikus gomba érdeklődése	Veszélyek: - emelkedő energiaárak - húspótló termékek választékának növekedése

4. táblázat Gyöngyösi és Társai Kft. SWOT analízis

Forrás: saját szerkesztés

A vállalat egyik főbb erősségei közé tartozik, hogy milyen helyet foglal el a piacon. Gyöngyösi és Társai Kft. a legnagyobb bio gyógymomba termelő vállalat Magyarországon. Ezt mi sem mutatja jobban, mint az hogy 250 viszonteladóval dolgoznak. A termékeket helyben és internetes felületen is értékesítik. Továbbá immáron több mint 8 hektáron gazdálkodnak és a gombatermesztéshez szükséges táptalajt, komposztot is ők állítják elő. Saját termelőház, feldolgozó üzemmel és laboratóriummal rendelkeznek. A gombákat nem nyers formátumban adják el, hanem feldolgozzák örleménynek, amiből is egyéb termékeket tudnak előállítani. Például: kávéhoz adják, teához, csokoládéhoz vagy kozmetikumokhoz. Marketing tevékenységükön felül fontosnak tartom megemlíteni, hogy

a COVID hatására az emberek egyre inkább keresik fel a vidéki településeket, amelyet Gyöngyösi és Társai Kft. kiválóan ki tud használni, hiszen gyakran rendeznek farmlátogatásokat is saját telephelyükön. A COVID hatására az értékesítéseik megnöttek, hiszen, az emberek felismerték az egészséges táplálkozás jelentőségét, és keresik az alternatív gyógymódokat is, mint a gyógygombák.

A meglévő viszonteladók mellett új értékesítők is kereshetik fel a vállalatot, mivel még a Távol-Keleten is híre ment a termelési módszereinek. Ez potenciális új piacokat jelenthet. A piacokon belül az állam kiírhat pályázatokat, amelyek anyagi támogatást tudnak biztosítani a folyamatos fejlődéshez. Potenciális lehetőség lehet az is, hogy az emberek elkezdenek jobban odafigyelni az egészségükre, így több étrendkiegészítőt, vagy étrendkiegészítő tartalmas terméket vásárolnak.

A vállalatot érő veszélyek közé lehet sorolni az esetleges felvevő piac beszűkülését, vagy összeomlását. Ilyenre legutóbb a COVID-járvány közben volt példa, amikor is a HORECA szektor teljesen legyengült. De ne menjünk el azon tény mellett, hogy a vállalkozás, már megért egy gazdasági válságot is, igaz akkor még nem ezzel a kínálattal. Továbbá fontos megemlíteni a SWOT analízis alapján veszélyként a magas energia árakat. Az általam elemzett gombatermesztő vállalkozás saját termelőházzal, feldolgozó üzemmel, és laboratóriummal rendelkezik, amelyek energiahasználása igen magas.

3.4.2 Gyöngyösi és Társai Kft. mikrokörnyezeti elemzése Porter-féle 5 versenyerő modell alapján

Gyöngyösi és Társai Kft. mikrokörnyezeti elemzését Porter-féle 5 versenyerő modell segítségével végeztem el. A szűkebb értelemben vett versenykörnyezetet az alábbiak alapján vizsgáltam:

Verseny intenzitási a piaci szegmensben

Magyarország gombapiacának versenyét közel se mondhatjuk intenzívnek. Jelenleg a hazai piacon körülbelül 400 cég van, akik gombatermesztéssel foglalkoznak. Ezek közül, viszont csak igen kevesen termesztnek biogyógygombákat. Egyik versenytársa a Gyöngyösi és Társai Kft-nek a Nyírlaska, amely hasonlóan biogyógygombákkal

foglalkozik. A Nyírlaska termék portfóliója kicsit tágabb termesztett gombák terén, mivel hét féle gyógygombát termesztenek és értékesítenek. Fontos kiemelni, hogy a Gyöngyösi és Társai Kft. termékportfóliója jóval bővebb a Nyírlaskánál, kezdve azzal, hogy nem csak őrleményeket, hanem szárított gombát is árulnak. Továbbá olyan termékek is megtalálhatók, amik a Nyírlaskánál nem. Ilyenek például a csokoládés szeletek, szaloncukrok és az instant kávék.

Új belépők fenyegetettsége

Gyöngyösi és Társai Kft. méretéhez viszonyítva (mikrovállalkozás) a belépési korlát magas. Ez annak is köszönhető, hogy a gombatermesztés rengeteg szaktudást és tapasztalatot igényel. Továbbá a megfelelő termés hozam érdekében oda kell figyelni, hogy a gombatermesztéshez meglegyen az ideális környezet, adottságok. Ennek tekintetében kell egy megfelelő termesztési területet, amely fertőtleníthető, továbbá légszívó berendezésekkel ellátható. Fontos, hogy a gombának biztosítva legyen a megfelelő hőmérséklet. Ha túl hűvös van, vagy túl meleg nem tud olyan mértékben, vagy egyáltalán teremni (Chandra-Purkayastha, 1977). Ezen kondíciók folyamatos megóvása érdekében rengeteg energiára van szükség, amelyet kezdetben csak kevés vállalkozás engedhet meg magának. Érdemes megemlíteni, ha egy gazdaság nem tud saját felhasználásra biokomposztot biztosítani, akkor teljes mértékben a beszállítókra kell támaszkodnia. Ennek tekintetében elsődleges cél a gombatermesztésen kívül olyan növények termesztése, amelyek ideálisak gombakomposztnak. Ezekből a tényekből kifolyólag ki lehet jelenteni, hogy a gombatermesztés speciális termelő berendezéseket, és metódusokat igényel, amely azt jelenti, hogy nem csak a belépési korlát, hanem a kilépési korlát is magas lesz.

Helyettesítő termék mértéke

A különféle étrend kiegészítők, valamint a vitaminok helyettesítőtermékként funkcionálhatnak egyes esetekben. Ezeket sokkal gyakrabban használják az emberek és jobban is ismerik őket, mint a gombaőrleményt tartalmazó, egészségre jótékony hatású termékeket. Ilyen termékek lehetnek a vitaminok, tea füvek, magvak és azokból kinyert olajok. Ámbár érdemes megnézni, hogy miként oszlanak meg az árak az általános, például csokoládék, kávék, teák és a gombaőrleményt tartalmazó gyógyhatású társaikhoz képest.

Emellett fontos megemlíteni a húspótló termékeket, amelyek a gombához hasonlóan húst helyettesítő termékeként alkalmazhatók. Ide lehet sorolni az egyes szója alapú készítményeket. Ezen készítmények világszerte elterjedtek, főleg a távol-keleti országokban, ahol szintén több ezer éves múltra tekint vissza a fogyasztásuk a gombákhoz hasonlóan (Kovács, 2017).

Vevők alku ereje

A vevők alku erejét a kereslet-kínálat összefüggése határozza meg. Ebben az esetben megvizsgálhatjuk úgy az egyik oldalról, hogy gyenge az alku erejük, mivel a piacon kevés a gyógygombákkal foglalkozó biogazdaság, amely ilyen mennyiségben tud kiszolgálni. Viszont egy másik nézőpontot tekintve a vevők alku ereje magas, ha nem vásárolnak, vagy megosztottan vásárolnak több, még kisebb hasonló vállalatától. Továbbá erősségüket növeli az is, hogy a hasonló termékpalettás vállalatok közül információ hiányában nem feltétlen tudják kiszűrni a legeredményesebbeket. Ahhoz, hogy még több vásárlót érjenek el a marketingfejlesztésekre különös hangsúlyt kell fektetni. Szerencsére a befektetett tőke, meghozta a kívánt eredményt, mivel a Gyöngyösi és Társai Kft. a jelenlegi piacot tekintve túlkereslettel találta szemben magát.

Szállítók alku ereje

A szállítók alku ereje a Gyöngyösi és Társai Kft. szempontjából nem mondható jelentősnek. Ez annak köszönhető, hogy immáron több mint 8 hektáros gazdaságon képesek megteremteni a gombatermesztéshez szükséges komposztot. A mélyinterjú során rákérdeztem a komposzt összetételére, viszont ezek az adatok titkosak. Annyit megtudtam, hogy szalma, kukoricaszárát, valamint egyéb növényi származékokat használnak. Ezen összetevőket van, hogy külön szállító biztosítja a cégnek. Már meglévő, kialakított szállító bázisuk van, ahonnan mindig fel tudják tölteni komposzt alapanyag készletüket. A csomagolást nézve a vállalat nem feltétlen a megújuló csomagolást részesíti előnyben, ami azt jelenti, hogy a jelenlegi csomagolóipari piacról bátran tud válogatni a beszállítók közül. Minőség, ár és kiszolgálás sebességében egyaránt.

3.4.3 Gyöngyösi és Társai Kft. makrokörnyezeti elemzése

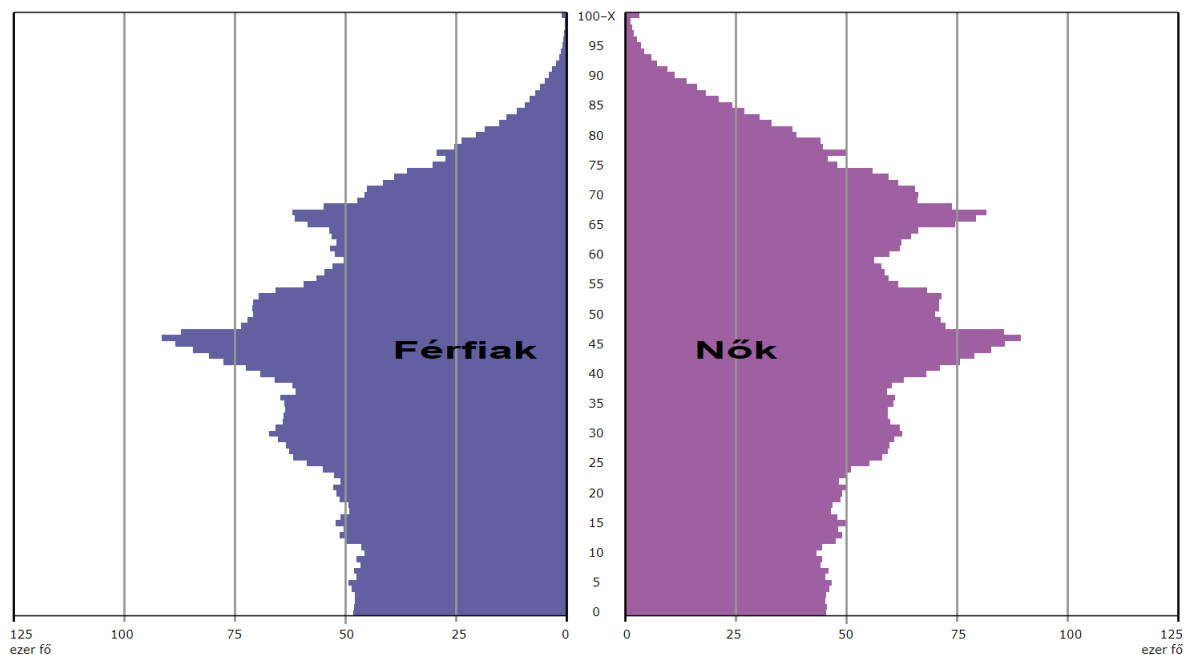
A teljes elemzés elvégzéséhez, szükségünk lesz a Gyöngyösi és Társai Kft. makrokörnyezeti elemzésére, amihez a STEEP elemzést használtam segítségül.

Társadalmi, demográfiai, szociális tényezők

Minden vállalkozás egyik sarok köve, a humán erőforrás, amely nélkül nem működhet egy cég. Továbbá a felvevőpiacot is szintén emberek teszik ki, akik a megtermelt cikkeket vásárolják meg.

Magyarország népessége az 1980-as év óta egy lassú csökkenő tendenciát mutat. Jelenleg 9 689 010 fő él az országban 2022-ben.

A következőkben a 8. ábra mutatja a nemek szerinti eloszlást Magyarországon. Jól látható, hogy az ország legnagyobb része középkorú, de jelentős részét képezi az idősödő társadalom is. Ezen tények fontosak a vállalkozás makroelemzése miatt, mivel a legtöbb saját jövedelemmel kereső, és munkavállaló a középkorú kategóriában foglal helyet. Továbbá az sem elhanyagolható tény, hogy a fiatalok és a középkorúak egyre jobban érdeklődnek az alternatív étrendek iránt nem csak amiatt, mert egészségesebb, hanem anyagilag jobban is tudnak gazdálkodni (Pénzcentrum, 2021). Valamint érdemes megemlíteni, hogy a gyógygombákat előszeretett használja az idősödő társadalom is az egyes gyógyszerek kiegészítésére és pótlására, amihez keresve se találhatnak jobb céget a Gyöngyösi és Társai Kft-nél.

7. ábra Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint 2022.január 1.

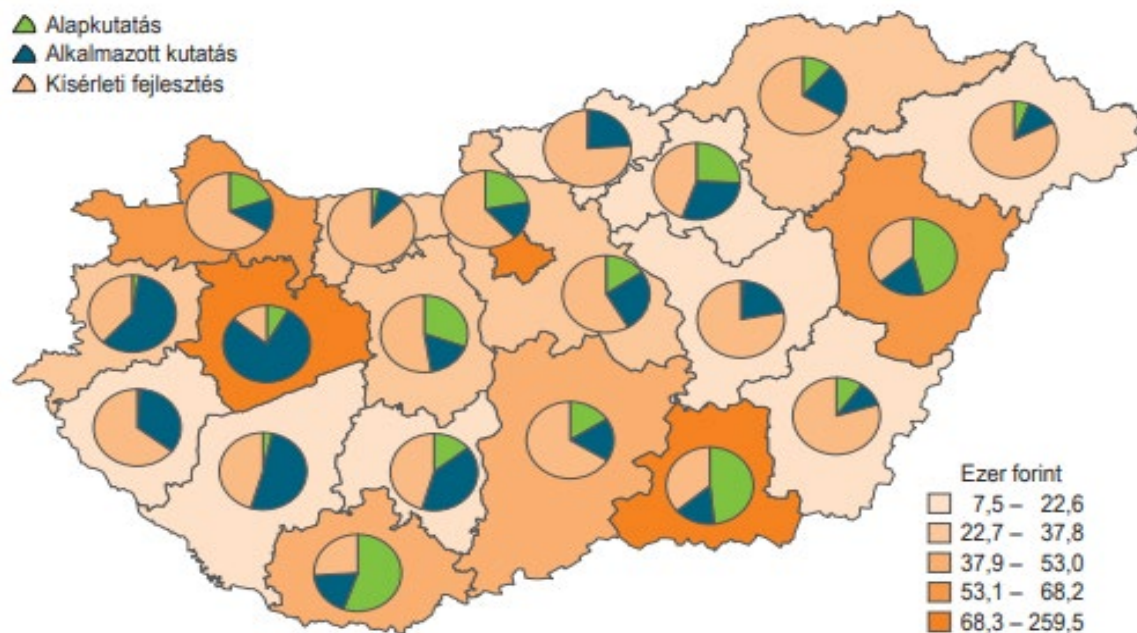
Forrás: <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html>

Az általam elemzett vállalkozás mikrovállalkozás, amelynek következtében elég csekély a foglalkoztatottak száma, mindössze 10 fő. Mégis fontosnak tartom megemlíteni, hogy cégünk szempontjából egy olyan munkáról beszélünk, amely alaptudással sikerült könnyen elsajátítani, így az iskolázottság sem lehet akadálya a terjeszkedésnek.

Technológiai, és műszaki tényezők vizsgálata

A vállalatok számára elengedhetetlen a folyamatos fejlődés annak érdekében, hogy megtartsák piaci pozíciójukat. Magyarország a GDP 1,64%-át költötte kutatásfejlesztésre 2021-ben (KSH, 2021b).

Az országban a gombatermesztést több mint 150 éves tradíciós ágazatnak tekinthetjük, ehhez elengedhetetlen a folyamatos fejlődés, és fejlesztés. Emellett egy vállalkozás csak akkor lehet sikeres, és gyarapodhat, ha a megtermelt termékeinek mennyiségét növeli, vagy annak előállítási költségeit csökkenti. A 9. ábra azt mutatja meg, miként oszlott meg a kutatás és fejlesztésre jutó támogatás mértéke egy főre lebontva.

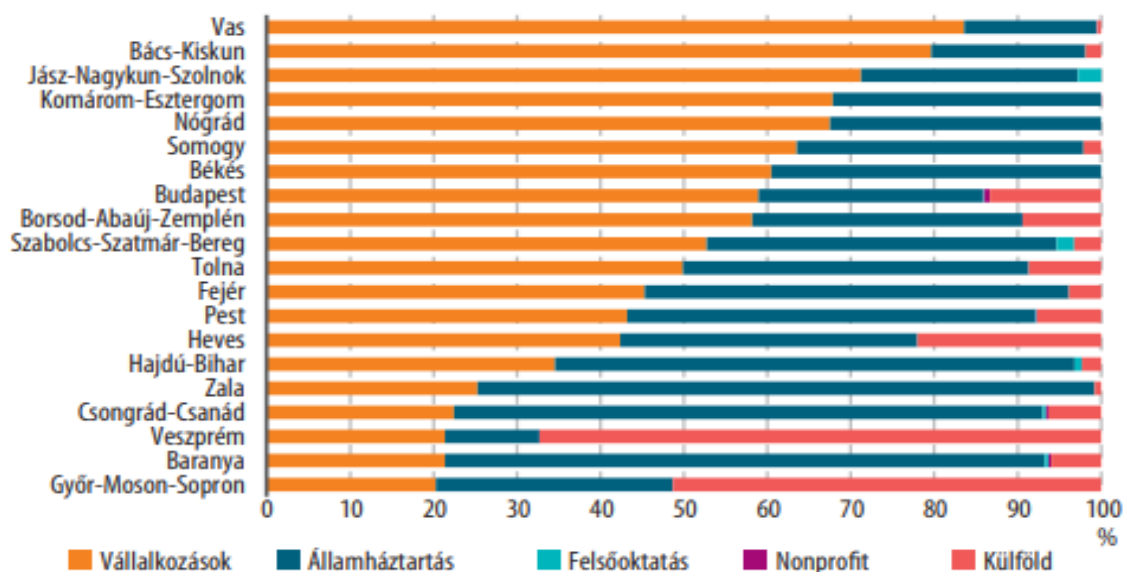

8. ábra A K+F ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F-költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusa szerint, 2020

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/ter_kep_2020.pdf

A vállalkozás telephelye Fülöpjakabon található. Jól látszik a 9. ábrából, hogy a Kecskeméthez közeli területeken az ilyesfajta ráfordítás a második legalacsonyabb kategóriába esik. A területen mindössze 22.700-37.800 forintot költöttek kutatás-fejlesztésre személyenként.

Eddig azt taglaltam miként oszlik meg a K+F egy főre jutó költsége. A 10. ábra viszont az mutatja meg melyik megyében hogyan oszlottak meg a ráfordítások az egyes források szerint.

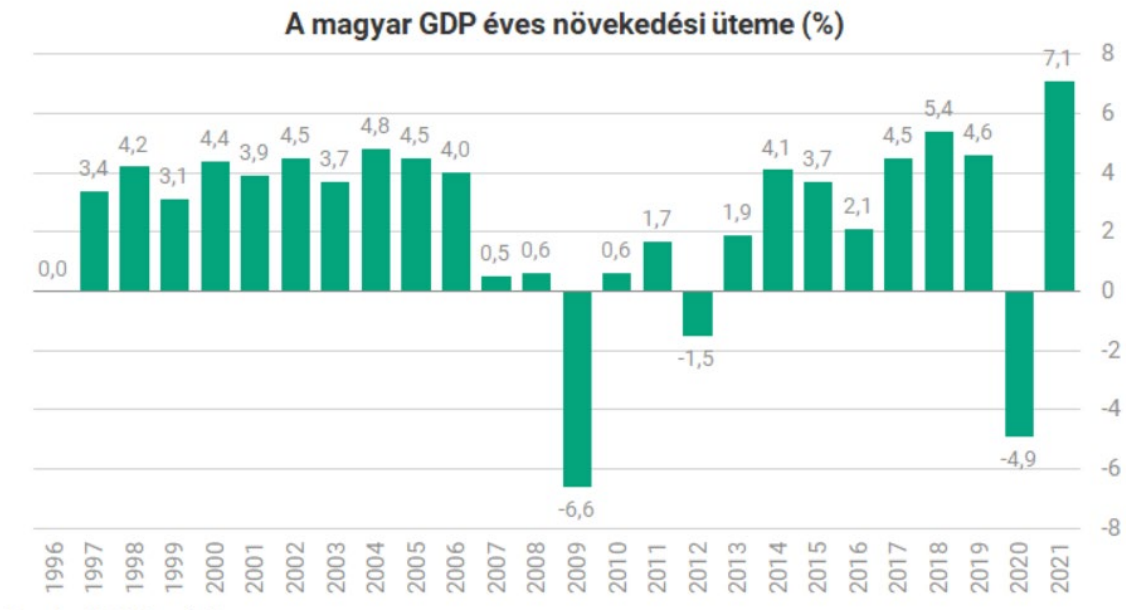
9. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások megoszlása források szerint, 2020

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/ter_kep_2020.pdf

Fülöpjakab, ahol is az elemzett vállalkozás székhelye van, Bács-Kiskun megyében található. Fontos megemlíteni, ahogy azt a 10. ábra is mutatja a ráfordítások nem csupán a vállalkozásokhoz kerülhetnek, hanem az ország jelenleg fő növekedését is biztosító külföldi cégekhez. Mégis ha megvizsgáljuk, akkor tisztán látható, hogy Bács-Kiskun megye ott van az élmezőnyben a vállalkozások támogatása tekintetében, a maga 80%-os megoszlásával. Ez azt jelenti, hogy a hazai vállalatok GDP-je az országban marad ezzel is segítve az adott régió fejlődését.

Gazdasági tényezők vizsgálata

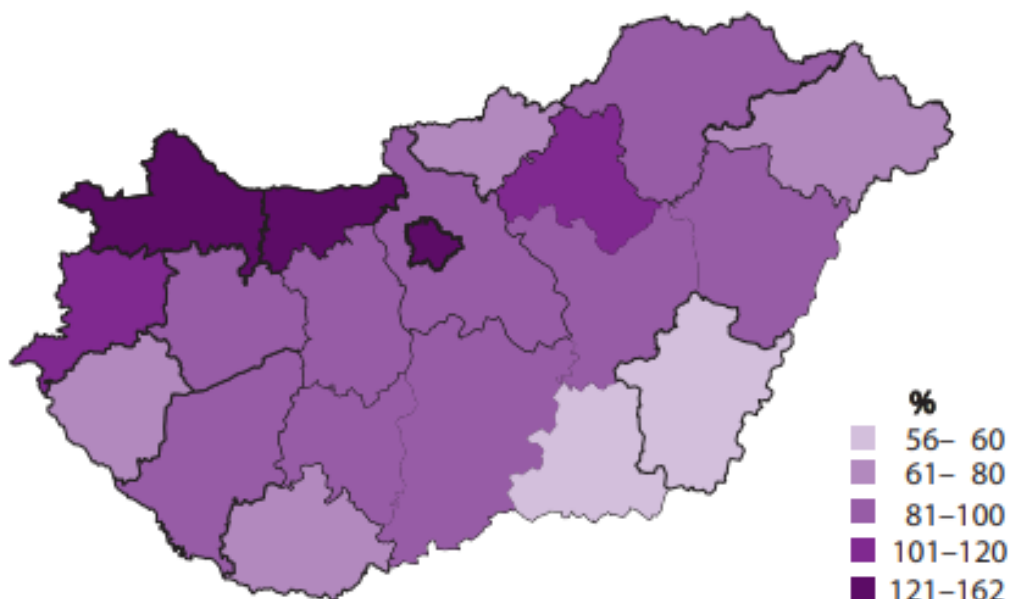
A GDP a termékek és szolgáltatások pénzbeli értékét meghatározó mutató. A bruttó hazai termék, növekedése alapján határozzák meg akár növekedésről, stagnálásról vagy csökkenésről beszélünk. A mutató megmutatja, hogy az adott területen, adott idő alatt előállított végső felhasználásra szánt termékek és szolgáltatások összességének mekkora az értéke (Nordhaus, 2016).

10. ábra A magyar GDP növekedésének éves üteme, százalékban, 1996-2021

Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220215/nagy-meglepetes-a-magyar-gdp-novekedesben-526761>

Ahogy a 11. ábra is mutatja 2021-re a magyar gazdaság kiemelkedően magas GDP-t termelt, a maga 7,1%-val. Ez nem csak elérte a 2019-es mértéket, de jócskán meg is haladta azt, ami által ki lehet jelenteni, hogy Magyarország sikeresen tudta venni a COVID miatt támasztott akadályokat. A fülöpjakabi vállalat elemzés szempontjából azért fontos ez az érték, mivel nem csak azt mutatja meg miként növekedett a gazdaság, hanem azt is miképp változott a fogyasztók anyagi helyzete. Jász-Nagykun-Szolnok megyében élők nettó havi átlagkeresete 7.8% százalékban nőtt. Ehhez hozzátartozva szeretném megemlíteni, hogy a magyar átlagfizetés 2022-re elérte az 503.000 forintot a KSH adatai alapján (KSH 2022b). Sok háztartás már online vásárol, ahogy azt tudják a vevők a Gyöngyösi és Társai Kft. honlapjáról is. Ez többlet költséget jelent a kiszállítási díj miatt, amit ugyan úgy a vásárlónak megfizetnie.

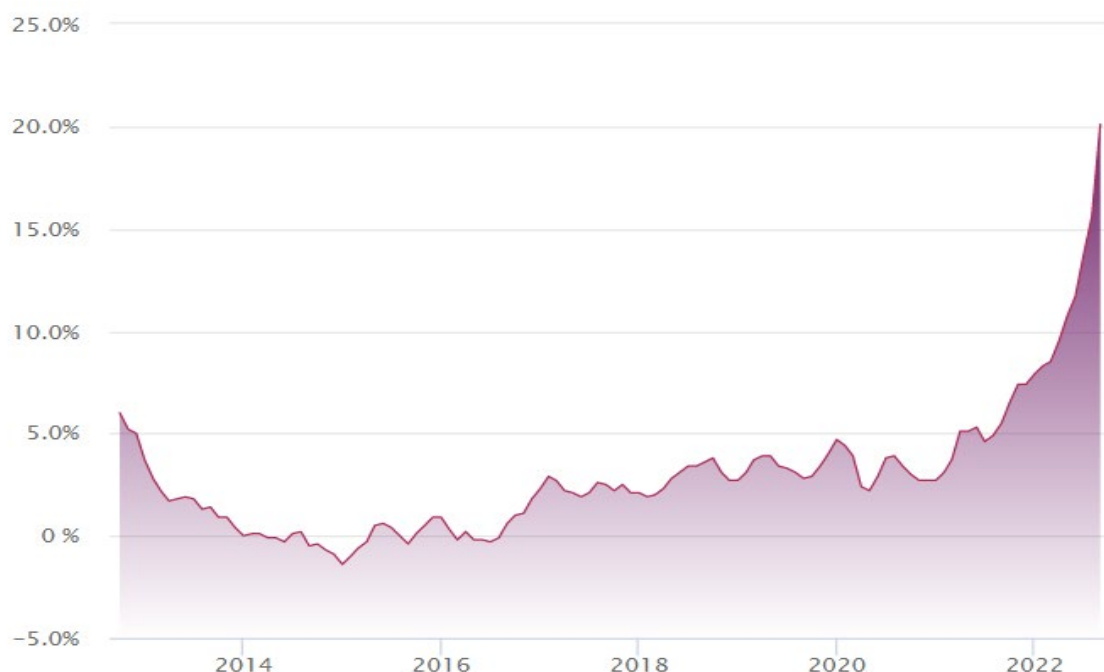

11. ábra Egy főre jutó beruházások átlagos aránya országos százalékában, 2020

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2021.pdf

Minden vállalkozásnál fontos a beruházások mértéke, hiszen ennek arányában tudja növelni eszközparkját, és egyéb fejlesztéseket finanszírozni. A 12. ábra mutatja meg, miként oszlik meg Magyarországon, az egy főre jutó beruházások aránya 2020-ban. Ahogy látjuk Budapest, Győr-Moson-Sopron megye, valamint Komárom-Esztergomban a legnagyobb a mutató értéke. Jász-Nagykun-Szolnok megye csak a harmadik kategóriában foglal helyet, ahol is a Gyöngyösi és Társai Kft. székhelye található. Ebben a régióban az arány 81-100% közé esik. Ez főleg annak is köszönhető, hogy a fentebb említett vezető régiókban főleg iparral foglalkoznak, a vizsgált régióhoz képest, ahol is inkább a mezőgazdasági tevékenység teszi ki a vállalatok fő százalékát.

Továbbá nem mehetünk el azon tény mellett, hogy a világ számos tényező miatt folyamatos inflációval néz szemben. A 13. ábra azt szemlélteti az infláció mértékét, ezzel párhuzamot vonva a cikkek átlagár növekedésében.

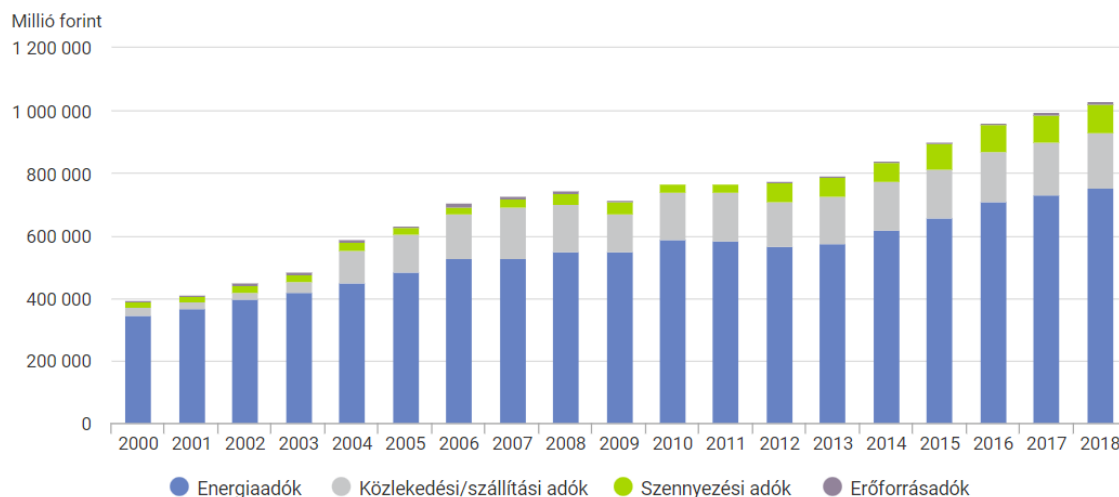
12. ábra Infláció éves alakulása Magyarországon, százalékban, 2013-2022

Forrás: <https://bankmonitor.hu/inflacio/>

Ahogy az ábra is mutatja a 2021-es év végét követően az infláció rohamosan megnőtt 2022 közepére. Az elmúlt egy évben az infláció 20,1%-ra növekedett, amely az árak változásánál 15,6%-ot jelentett (KSH, 2022c).

Természeti tényezők vizsgálata

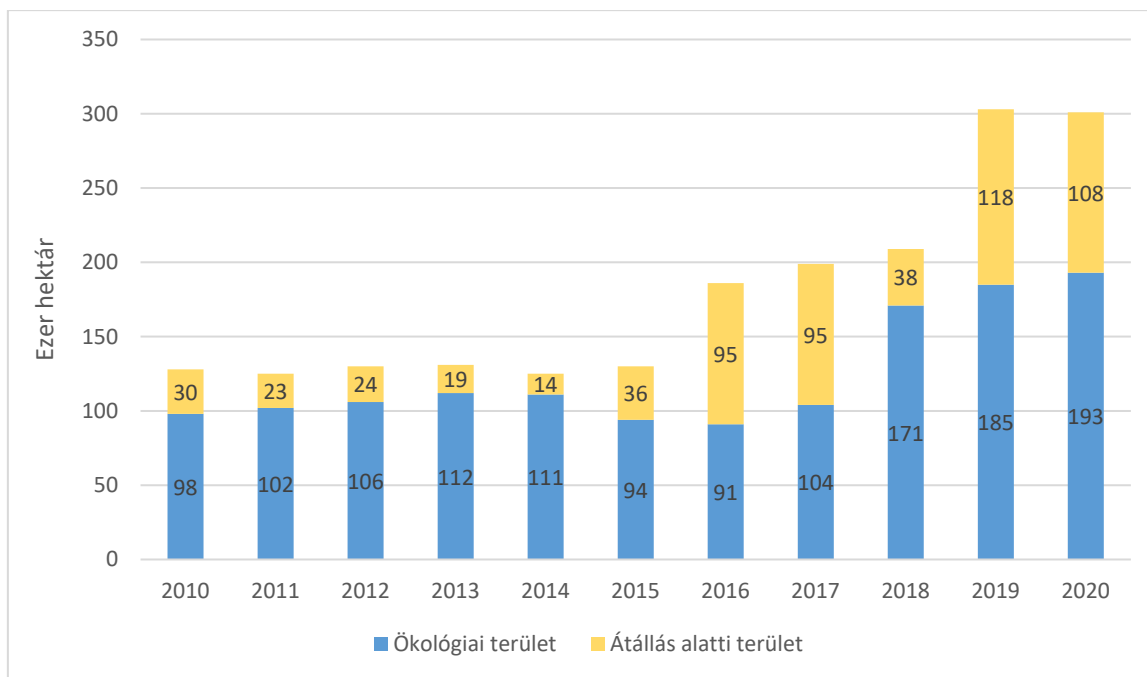
Ez Európai Unió intézkedései a világon egyik legszigorúbban vett szabályok közé tartozik. Ennek az ok az uniós polgárok azok környezetének védelme. 2020-ra az összes tagállam olyan célokat határozott meg, amiket meg kellett valósítani. Az ezt követő években egy vízió lát jövőképe van megtervezve, amelynek végbevitelére 2025-ig van idő. Ebből tartozik a természet megőrzése és védelmezése, valamint a káros kibocsátó vállalatok fejlesztése (Európai Unió, 2022).

13. ábra Környezetvédelmi adók csoportosítása adófajták szerint, 2000-2018

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/zoldgazdasag/index.html#kornyezetiadk>

A 14. ábra azt mutatja meg miként növekedtek a környezetvédelmi adófajták szerint. Ennek ékes példája a környezetvédelmi adók emelése a tagállamoknál, amivel is próbálják visszaszorítani a károsanyag kibocsátást. Ezek a megszorítások minden vállalatra igazak így az általam elemzett Gyöngyösi és Társai Kft.-re is. Igaz az előbb említett vállalat biogazdaság, amely nagyban hozzájárul az Unió káros anyag kitermelésének csökkenéséhez. Ez annak is köszönhető, hogy biogazdaságként működik, ami azt is magával hordozza, hogy folyamatosan olyan technológiákat alkalmaz, amelyek megújuló forrásból származnak.

14. ábra Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek nagysága, 2010-2020 saját szerkesztés

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2021.pdf

A (EU) 2018/848 rendelet alapján az alábbiakat betartó vállalatok tekinthetők ökológiai termelést végzőknek. Az ökológiai termelési rendszer, egy élelmiszer-előállító, gazdálkodási tevékenység, amely korlátozza, tiltja a meghatározott talajjavító szerek, növényvédő szerek, mesterséges állatgyógyászati készítmények, továbbá műtrágyák és hozamfokozók alkalmazását a környezet megóvása és a fenntarthatóság nevében. Ezekhez a szigorú szabályozásokhoz fokozott ellenőrzés társul. Továbbá az ökogazdálkodás alapelvei közé tartozik a természetes rendszerek, ciklusok tiszteletben tartása, a talaj, víz, és levegő minőségének megóvása, valamint a termelés alkalmával a lokális erőforrások, és a természetes mechanizmusok előnyben részesítése. Ezen kívül megőrzése, javítása az állatok és növények közötti egyensúlynak. Fontos még megemlíteni, hogy a biogazdaságok egyik fő feladata az ökológiai rendszer folyamatainak helyes menedzselése, a vállalat természeti erőforrásainak segítségével. Az ökogazdaságokban termelt termékek megnevezését láthatják el, „öko”, „bio” valamint „organic” előtaggal (NÉBIH, 2022).

A 15. ábra azt mutatja meg, hogy miként oszlik meg Magyarországon az ökogazdaságok területének aránya. Ahogy az ábrán is látjuk folyamatos növekedés figyelhető meg 2015, és 2016 kivételével. Ez a visszaesés annak köszönhető, hogy a gazdaságok főleg akkor kezdtek átállni, amely folyamat végbeviteli mértéke meg is

mutatkozik 2018-ban. Ezután folyamatos növekedési tendencia figyelhető meg, aminek eredménye, hogy 2020-ra 5100 gazdálkodó 301 ezer hektáron foglalkozott ökolgazdálkodással, amely hazán 6%-nak teljes területét teszi ki. Az ültetvények, ide sorolva a gombatermesztést is, közel 5%-át teszi ki a teljes ökológiai területnek. A Gyöngyösi és Társai Kft. 2003 óta ellenőrzött ökolgazdálkodóként tevékenykedik, amely az előbb említett kritériumoknak felel meg.

Jogi és politikai tényezők vizsgálata

Magyarország államformája köztársaság, szóval a maga a hatalom a néptől ered. A kormány formája parlamentáris, amely azt hordozza magában, hogy a nép által választott képviselők által viszik végbe a nép akaratát (Kormány, 2014). Jelenleg a Fidesz-KDNP van hatalmon, ami negyedik ciklusát tölti kormányalapító pártként. Hozzá tartozik az is, hogy az országgyűlési választásokat 2/3 arányban nyerték meg, miszerint, egymaguk fogadhatnak el törvényjavaslatokat, valamint módosíthatják az alkotmányba foglaltakat. A vállalatok számára a jelenlegi helyzet ideálisnak bizonyul, hiszen nem hordozza a politika magával azt, hogy nem módosít főbb jogi szabályokat, amely biztonságot ígér hosszútávon. Ha új kormány kerülne hatalomra, könnyen lehet, hogy olyan intézkedések kerülnének előtérbe, amelyek a vállalatokat hátrányként érnék. Ilyen például az adóteher mértékének változtatása.

A vállalatok számára fontos két fajta adót megemlíteni. Ez egyik az általános forgalmi adó a másik pedig az élelmiszerek forgalmi adója. Az előbbi 27%, amely az Unió tagállamok között a legmagasabb, az utóbbi ennek töredéke, mindössze 5%. Bármelyik tagállamba exportál egy vállalat, mindig az adott ország ÁFÁ-ját kell megfizetnie a vásárlóknak. Szint így kell eljárni online vásárlás esetén is, amely a Gyöngyösi és Társai Kft-re szintén igaz, mivel az interneten keresztül is értékesít (Európa, 2022).

Továbbá szeretnék egy elég fontos tényezőt kiemelni, amely hazánkat politikailag érinti, és gátolhatja az Unió források akadálytalan folyását hazánkba. Ez a korrupciós ráta. A Transparency International 180 országot vizsgálva kategorizálja be az országokat korrupciós pont alapján. 2020-hoz képes hazánk 1 pontot rontva lett a 43. helyen, amely az EU-s tagállamokat nézve ez a második legrosszabb pozíció. Korrupciós szempontból csak Bulgária előzött meg az Unióba (Transparency International, 2021).

A vállalatok számára ez igen előnytelen lehet, mivel az állami támogatásokat olyanok is megkaphatják, akik a kiírt pályázatok követelményeit alapvetően nem tudnák megvalósítani, viszont ismeretségi körükből eredendően mégis ők kapják meg. Ezzel olyan

versenyelőnyre tesznek szert, amivel a többi versenytárs nem tud szembeszállni vagy hatalmas hátránnyal indulnak.

3.4.4 Hipotézisek vizsgálatának eredményei

H1: A gomba fogyasztása pozitív hatást gyakorol az emberi szervezetre és termesztése környezetvédő szereppel bír

A szakirodalom feldolgozás során a hipotézis **TELJESÜLT**. A gombafogyasztás valóban pozitív hatást gyakorol, az emberi szervezetre, mivel alacsony zsír, energia és glükóz tartalma mellett magas ásványi anyag, fehérje és D-vitamin tartalommal rendelkezik. A termesztése környezetvédő szereppel bír, mivel táptalaját újra lehet hasznosítani, amiből bioszenet lehet előállítani, amely képes megőrizni a levegő tisztaságát elégetést követően is. A felhasznált gomba táptalaj, visszaforgatva a földbe komposztnak is ideális magas tápanyagtartalma miatt.

H2: Biogazdaságok tevékenysége hozzájárul a környezet megóvásához

A primer egyik fő elemzési módszere a STEEP elemzés volt, mely adatai összegzése által, ezen hipotézis **TELJESÜLT**. A biogazdaságoknak nagy szerepük van a fenntartható gazdálkodásban. Az ökológiai termelési rendszer, egy élelmiszer-előállító, gazdálkodási tevékenység, amely korlátozza, tiltja a meghatározott talajjavító szerek, növényvédő szerek, mesterséges állatgyógyászati készítmények, továbbá műtrágyák és hozamfokozók alkalmazását a környezet megóvása és a fenntarthatóság nevében. A vállalatoknak kötelességük a termelés alkalmával a lokális erőforrások, és a természetes mechanizmusok előnyben részesíteni. Ezen felül megőrzése, javítása az állatok és növények közötti egyensúlynak. Ehhez kapcsolódva a biogazdaságok egyik fő feladata az ökológiai rendszer folyamatainak helyes menedzselése, a vállalat természeti erőforrásainak segítségével. Továbbá az ökogazdálkodás egyik legfontosabb alapelvei közé tartozik a természetes rendszerek, ciklusok tiszteletben tartása, ide tartozóan a talaj, víz, és levegő minőségének megóvása.

H3: Gyöngyösi és Társai Kft. körkörös gazdálkodást folytat

A Gyöngyösi és Társai Kft. cégelemzését követően kijelenthető, hogy a hipotézis **TELJESÜLT**. A vállalat körkörös gazdálkodást folytat, amelynek célja az egyszeri felhasználás helyett a termékek élettartamát a lehető legjobban képesek legyenek meghosszabbítani. Ezzel a vállalat csökkenti a hulladékot, és megspórolja a használati termékek előállításához szükséges energiát. A Gyöngyösi és Társai Kft. működésében ez egy részben olyan módon nyilvánul meg, hogy az elhasznált gombatáptalajt visszaforgatja a termőterületekbe ahol is a gombtáptalaját képző növények növekednek. Más részben olyan, már használt 5 literes üvegekben zajlik a gombák termesztése, amelynek más funkciója nem lenne, így megsemmisítésre kerülnének, ezáltal energiát spórol.

4. Következtetések, javaslatok

Szakdolgozatom megírása legelején három hipotézist állítottam fel, amelyek kutatásaim során bebizonyosodtak, igazolást nyertek. A gomba fogyasztása pozitív hatást gyakorol az emberi szervezetre és termesztése környezetvédő szereppel bír. Alacsony zsír, energia és glükóz tartalma mellett magas ásványi anyag és fehérje tartalommal rendelkezik. Továbbá a gomba az egyetlen olyan növény, amelyben magas D-vitamin koncentrációt tartalmaz. Biogazdaság elemzését tekintve kiváló termékként lehet jellemezni a gombát, hiszen a táptalajaként szolgáló növényi komposzt megtalálható minden mezőgazdasági vállalatnál. Ezen felül lehet erdészeti hulladékon is termesztetni, amely tovább növeli a jelentőségét. Fontos megemlítenem, hogy a gombatermesztés az egyik legkevesebb energiabefektetést igénylő ágazat, amely egész évben termőképes. Ezen felül olyan jótékony hatásai vannak a gombakomposzt újrahasznosításának, mint például a bioszén előállítása, amely képes megőrizni a levegő tisztaságát. Vagy, hogy visszaforgatva a talajba, a termőföld értékes tápanyagokhoz jut. A Biogazdaságok tevékenysége, ezen belül is az általam elemzett vállalkozás, a Gyöngyösi és Társai Kft. mely ökológiai termelésben folytatja tevékenységét, hozzájárul a természet megővéséhez. Az ökológiai termelési rendszer, egy élelmiszer-előállító, gazdálkodási tevékenység, amely korlátozza, tiltja a meghatározott talajjavító szerek, növényvédő szerek, mesterséges állatgyógyászati készítmények, továbbá műtrágyák és hozamfokozók alkalmazását a környezet megővése és a fenntarthatóság nevében. A vállalat körkörös gazdálkodást folytat, amely abban nyilvánul meg, hogy az elhasznált gombatáptalajt visszaforgatja a termőterületekbe ahol is a későbbi gombatáptalajt képző növények növekednek. A másik újrahasznosító tevékenysége, a már használt 5 literes üvegekben zajlik a gombák termesztése, amelynek más funkciója nem lenne, így megsemmisítésre kerülnének.

Kutatómunkám alatt bepillantást nyerhettem a hazánk és a világ gombatermesztéseinek trendjeibe, mértékébe. Ezen felül megtanultam, hogy a gombák milyen régóta is teszik ki az emberi táplálkozás szerves részét. Az előző tény is azt mutatja, hogy a gombafogyasztás végigkíséri az emberiséget, hiszen egyre nagyobb érdeklődésnek örvendenek. A kutatásból szerzett tudásomat, csak alá tudta támasztani a Gyöngyösi és Társai Kft. szemlélete és munkássága, amely még több észrevételt fogalmazott meg bennem. Mi sem mutatja jobban, a gombák fogyasztási és termesztési jelentőségét, hogy egyre többen érdeklődnek irántuk.

Egyre nagyobb szüksége van a világnak, a biogazdaságokra, hiszen olyan értékeket képviselnek, amelyeket egy nagyvállalat nem tud, vagy nem akar. Továbbá képesek a saját vállalkozásaik keretein belül óvni a környezetet ezzel is visszaszorítva, a már amúgy is közel visszafordíthatatlan tendenciákat. Javaslatom az lenne, hogy a több állami pályázatot kellene kiírni a biogazdaságok, ezen belül is a gombatermesztő ágazatok tekintetében, hiszen sokan nem tudnak élni ezekkel az előnyökkel, mert főleg termesztési terület méretei alapján határozzák meg a támogatás mértékét, amely egy gombaüzem tekintetében igen csak csekély.

Gyöngyösi és Társai Kft. esetében a már meglévő eszközpark fejlesztését javasolnám, amit már meg is fogalmazott a vállalat a hosszútávú célkitűzéseiben. Emellett nagyobb hangsúlyt fektetnék a marketingre is, valamint arra, hogy specifikusan megismerjék a vásárlók a biogazdaság és a gombatermesztés lenyűgöző kapcsolatát.

Végezetül magát a gombafogyasztást is népszerűsíteném hazánkban, amely külföldön, főleg a Távol-Keleten, már hatalmas kultúrának örvend. Igaz növekedett Magyarország gombafogyasztásának mértéke, de ez még közel sem az az arányszám, amit elegendőnek gondolok. Fontosnak tartom, hogy a magyar háztartások is megismerjék, milyen egészségügyi előnyökkel járhat a gombafogyasztás tekintve magas D-vitamin tartalmát, amely kutatások által is bebizonyítottan, a COVID vírus ellen az egyik leghatásosabb védekezési mód. Emellett a gomba egy olyan fogyasztási élményt tud nyújtani, a sajátos jótékony hatásaival karöltve, amelyeket a magyar konyha általában fűszerezéssel próbál javítani.

5. Összefoglalás

Dolgozatom elején kitűztem azokat a vizsgálati célokat, amelyek bebizonyítják, hogy a Gyöngyösi és Társai Kft. valóban értékteremtő tevékenységet végez-e.

Ezen felül több kutatási célt is kijelöltem, melyek vizsgálata érdekében szekunder és primer módszert használtam. Kutatásom során számos angol és magyar nyelvű szakirodalmat tanulmányoztam, valamint a Központi Statisztikai Hivatal adatait segítségül hívva kaptam teljes képet az elemzéshez. Primer kutatás során a mélyinterjú módszerét alkalmaztam. Az interjú során egy előre összeállított kérdéssor alapján tettem fel kérdéseimet, a Gyöngyösi és Társai Kft. alapítójának, ügyvezető igazgatójának, Gyöngyösi Sándornak.

A vizsgálati célok mellett kitűztem három hipotézist is, amelyből az egyikben arra kerestem a választ, hogy a gomba fogyasztása pozitív hatást gyakorol-e az emberi szervezetre és termesztése környezetvédő szereppel bír-e. A gomba egy olyan egészséges élelmiszer, amely nem csak magas arányban tartalmaz természetesen D vitamint, hanem számos más szervezetre tett jótékony hatással is bír. Továbbá azt a következtetés sikerült levonnom, hogy a termesztésének köszönhetően, a biovállalatok bátran investálhatnak bele, hiszen a komposztját számos módon újra lehet hasznosítani, amely óvja a környezetet. Második hipotézisem, a biogazdaságok, ezen belül is a Gyöngyösi és Társai Kft., tevékenysége hozzájárul-e a környezet megóvásához. Ez megmutatkozott abban, hogy miként vállal szerepet egyaránt az emberek egészségnek megőrzése érdekében, valamint abban, hogy a földünk még hosszú évtizedekig élhető legyen. Valamint hozzá kapcsolnám a harmadik hipotézisem igazolását is, miszerint az általam elemzett vállalat teljes mértékben értékteremtő tevékenységet folytat, többek között ez abban megmutatkozik meg, hogy körkörös gazdálkodást folytat, ennek jegyében újrahasznosított alapanyagokat használ.

Kutatásom során több olyan észrevétel is megfogalmazódott bennem, amit Gyöngyösi és Társai Kft. és a hazai gombavertikum is tud kamatoztatni. Véleményem szerint egyre magasabb az igény a biogazdaságokra, hiszen az általuk végzett tevékenység nagyban hozzájárul környezetünk megóvásához. Ennek következtében a pályázatok kiírásának körét bővíteni kellene, hogy egyre többen bele tudjanak vágni az ökogazdálkodásba. A Gyöngyösi és Társai Kft. tekintetében szorgalmaznám a meglévő géppark fejlesztését, az egyre növekvő vevői kereslet kielégítésére, valamint a marketing tevékenység növelését annak érdekében, hogy minél több ember ismerje meg a gombákat, nem csak táplálkozási, hanem fenntarthatósági oldalról is.

Irodalomjegyzék

Könyvek

1. Adamovic M, Grubic G, Protic R, Sretenovic L. (1998). The biodegradation of wheat straw by *Pleurotus ostreatus* mushrooms and its use in cattle feeding. *Anim Feed Sci Technol*, Vol. 71, pp. 357–362.
2. Aindrila Chandra, R.P. Purkayastha (1977): Physiological studies on Indian edible mushrooms, Department of Botany, University of Calcutta, India, Vol. 69, No. 1, pp. 63-70.
3. Baba E, Uluköy G, Öntaş C. (2015). Effects of feed supplemented with *Lentinula edodes* mushroom extract on the immune response of rainbow trout, *Oncorhynchus mykiss*, and disease resistance against *Lactococcus garvieae*. *Aquaculture*, Vol. 448, pp.476–482.
4. Cynthia D. Bertelsen: *Mushroom: A Global History*, Reaction Books Ltd. London.
5. Courtney RG, Mullen GJ. (2008). Soil quality and barley growth as influenced by the land application of two compost types. *Bioresource Technology*. Vol. 99, pp. 2913–2918.
6. D. Tavarwisa, C. Govera, M. Mutetwa, and W. Ngezimana, (2021). “Evaluating the suitability of baobab fruit shells as substrate for growing organic oyster mushroom (*Pleurotus ostreatus*),” *International Journal of Agronomy*, Vol. 2021, pp. 7.
7. Dunay A., Földi A., Almádi B., Vinogradov Sz. (2021): A kínai gombatermesztés és kereskedelem főbb sajátosságai, *Gazdálkodás Folyóirat*. 65. Évfolyam, 1. Szám, o. 38-50
8. Finney KN, Ryu C, Sharifi VN, Swithenbank J. (2009). The reuse of spent mushroom compost and coal tailings for energy recovery: comparison of thermal treatment technologies. *Bioresource Technology*. Vol. 100, pp.310–315.
9. Ganesh Das and Suraj Sarkar *Oyster mushroom (pleurotus ssp.)* (2016). Adoption percentage of mushroom trainees of cooch Behar Krishi Vigyan Kendar- A review., Vol. 2, No. 1, pp. 86-92
10. Györfi J. (2001): *A magyar gombatermesztés helyzete és fejlesztés lehetőségei – Szent István Egyetem, Budapest*
11. Jones M, Huynh T, Dekiwadia C, Daver F, John S. (2017) *Mycelium composites: a review of engineering characteristics and growth kinetics*. *Journal of Bionanoscience*. Vol. 11, pp.241–257.

12. Kapu NUS, Manning M, Hurley TB, Voigt J, Cosgrove DJ, Romaine CP. (2012). Surfactant-assisted pretreatment and enzymatic hydrolysis of spent mushroom compost for the production of sugars. *Bioresource Technology*. Vol. 114, pp.399–405.
13. Kim Min-Kook, Lee H, Park J, Kang S, Choi Y. (2011). Recycling of fermented sawdust-based oyster mushroom spent substrate as a feed supplement for postweaning calves. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*. Vol. 24, pp.493–499.
14. Klein-Marcuschamer D, Oleskowicz-Popiel P, Simmons BA, Blanch HW. (2012). The challenge of enzyme cost in the production of lignocellulosic biofuels. *Biotechnology and Bioengineering*. Vol. 109, pp.1083–1087.
15. Kong Won-Sik, Jang GY, Lee CY, Gu JS, Shin PG, Jeon CS, Oh YL, Yoo YB, Seo JS. (2013). Breeding progress and characterization of a Korean white variety 'Baek-A' in *Flammulina velutipes*. *Journal of Mushrooms*. Vol.11, pp.159-163
16. Laird D, Fleming P, Wang B, Horton R, Karlen D. (2010) Biochar impact on nutrient leaching from a Midwestern agricultural soil. *Geoderma*. Vol.158, pp.436–442.
17. Luo X, Yuan X, Wang S, Sun F, Hou Z, Hu Q, Zhai L, Cui Z, Zou Y. (2018). Methane production and characteristics of the microbial community in the co-digestion of spent mushroom substrate with dairy manure. *Bioresource Technology*. Vol.250, pp.611–620.
18. M. Mutetwa, K. Nyaera, T. Masaka, and T. A. Mtaita (2019).“Effect of bio priming seeds with microbial based bio fertilizssers on growth of maize seedlings,” *International Journal of Research and Review*, Vol.6, No.10, pp. 281–288.
19. Marshall, E.; Nair, N. (2009). *Make Money by Growing Mushrooms*; Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Italy.
20. Mayolo-Deloisa K, Trejo-Hernández MDR, Rito-Palomares M. (2009) Recovery of laccase from the residual compost of *Agaricus bisporus* in aqueous two-phase systems. *Process Biochem*. Vol.44, pp.435–439.
21. Paripuranam TD, Divya VV, Ulaganathan P, Balamurugan V, Umamaheswari S. (2011). Replacing fish meal with earthworm and mushroom meals in practical diets of *Labeo rohita* and *Hemigrammus caudovittatus* fingerlings. *Indian Journal of Animal Research*. Vol.45, pp.115–119.
22. Paul Stamets (2000): *Growing Gourmet and Medicinal Mushrooms*, Ten Speed Press, Berkeley, CA
23. Phan CW, Sabaratnam V. (2012). Potential uses of spent mushroom substrate and its associated lignocellulosic enzymes. *Applied Microbiology and Biotechnology*. Vol.96, pp.863–873.

24. Royse DJ. (1992). Recycling of spent shiitake substrate for production of the oyster mushroom, *Pleurotus sajor-caju*. *Applied Microbiology and Biotechnology*. Vol.38, pp.179–182.
25. Royse, J. D. (2014). A global perspective on the high five: *Agaricus*, *Pleurotus*, *Lentinula*, *Auricularia* & *Flammulina*. Department of Plant Pathology and Environmental Microbiology, The Pennsylvania State University, University Park, PA 16803, USA.
26. S. Patel and A. Goyal, (2012). “Recent developments in mushrooms as anti-cancer therapeutics: a review,” *3 Biotech*, Vol. 2, No. 1, pp.1–15.
27. Song Young-min, Lee SD, Chowdappa R, Kim HY, Jin SK, Kim IS. (2007). Effects of fermented oyster mushroom (*Pleurotus ostreatus*) by-product supplementation on growth performance, blood parameters and meat quality in finishing Berkshire pigs. *Animal*. Vol.1, pp. 301–307.
28. Sugár A. (1997): A kőbányai gombatermesztés rövid története. *Magyar Gomba* 5. Évfolyam, o.16-17.
29. Tasnádi G. (1985). A magyarországi gombakutatás és gombatermesztés története, irodalmi áttekintése. Egyetemi Doktori Értekezés, Közép-európai Egyetem.
30. U. R. Patar, R. Chandra, and P. K. Dhakad, (2018.)“Coparative study on growth parameters and yield potential of two species of *Pleurotus* mushroom (*Pleurotus florida* and *Pleurotus sajor-caju*),” *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences*, Vol. 7, No. 3066, pp.2319–7706.
31. Varsha Satankar, V. Mageshwaran, P. Jagajanantha and Khursheed Alam Khan (2018.) Oyster mushroom-A viable indigenous food source for rural masses. *International Journal of Agricultural Engineering*. Vol.11, pp. 173-178.
32. Vikineswary Sabaratnam, Wong Kah-Hui, Murali Naidu, Pamela Rosie David. (2011). Neuronal Health – Can Culinary and Medicinal Mushrooms Help?, *Journal of Traditional and Complementary Medicine* Vol.3, No.1, pp.62-68.
33. VP Sharma, Sudheer K Annepu*, Yogesh Gautam, Manjit Singh and Shwet Kamal (2017). Status of mushroom production in India, ICAR-Directorate of Mushroom Research, Solan, Vol. 26, No. 2, p.111-120.
34. Wan C, Li Y. (2012). Fungal pretreatment of lignocellulosic biomass. *Biotechnology Advances*. Vol.30, pp.1447–1457.
35. Yoo Young Bok, Kong WS, Oh SJ, Cheong JC and Jhune CS . (2005). Trends of mushroom science and mushroom industry. *Journal of Mushrooms*. Vol.3, pp.1-23.

36. Zou, Yuanyuan .J.; Du, F.; Zhang, H.J.; Hu, Q.X. (2019). Evaluation of korshinsk peashrub (*Caragana korshinskii* Kom) as a substrate for the cultivation of *Pleurotus eryngii*. Waste Biomass Valorization, Vol.10, pp.2879–2885.

Internetes hivatkozások

1. BIOFUNGI (2017): <https://www.biofungi.hu/gombapiaci-kitekintes/>
Letöltés dátuma: 2022.05.23.
2. Climate, (2022): <https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-global-temperature>
Letöltés dátuma: 2022.10.28.
3. Climate foundation, (2022): <https://www.climatefoundation.org/land-carbon-sequestration-biochar.html>
Letöltés dátuma: 2022.10.28.
4. Európa (2022): https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/vat/index_hu.htm
Letöltés dátuma: 2022.04.15.
5. Európai Unió (2022): https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_hu
Letöltés dátuma: 2022.10.13.
6. FAO: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL/visualize>
Letöltés dátuma: 2022.06.15.
7. GEPC (2021): <http://www.infochampi.eu/production-figures/>
Letöltés dátuma: 2022.07.13.
8. GEPC (2021a): <http://www.infochampi.eu/international-flows/fresh-mushroom-flows-country-list/>
Letöltés dátuma: 2022.07.14.
9. GEPC (2021b): <http://www.infochampi.eu/international-flows/fresh-mushroom-flows-country-list/>
Letöltés dátuma: 2022.07.15.
10. GOMBAFORUM (2013): <https://www.gombaforum.hu/2013/gazdasag/magyar-gombatermesztes-szamokban/>
Letöltés dátuma: 2021.11.06.

11. GOMBAFORUM (2016):
<https://www.gombaforum.hu/2016/gazdasag/gombapiaci-kitekintes/>
 Letöltés dátuma: 2021.11.08.
12. GOMBAFORUM (2017): <https://www.gombaforum.hu/2017/gazdasag/tovabb-novekedett-a-magyar-gombatermesztes/>
 Letöltés dátuma: 2021.11.09.
13. GOMBAFORUM (2018):
<https://www.gombaforum.hu/2018/gazdasag/gombapiaci-kitekintes-2017-18/>
 Letöltés dátuma: 2021.11.20.
14. GOMBAFORUM (2021): <https://www.gombaforum.hu/2021/gazdasag/amerikai-gombaipari-adatok-2020-21/>
 Letöltés dátuma: 2022.10.11.
15. GOMBAFORUM (2022): <https://www.gombaforum.hu/2022/gazdasag/gyengult-a-gombaipar-az-egyesult-allamokban/>
 Letöltés dátuma: 2022.11.04.
16. Józsa László (2016): *Marketingstratégia* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630597920> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj157m_16_p5/#dj157m_16_p5 (2022. 11. 03.)
17. Kacsukné Bruckner Livia–Kiss Tamás (2019): *Bevezetés az üzleti informatikába* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634544852> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/m596baui_70_p5/#m596baui_70_p5 (2022. 11. 03.)
18. Keszey Tamara–Gyulavári Tamás (2017): *Marketingtervezés* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634540144> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj206mt_19_p2/#dj206mt_19_p2 (2022. 11. 07.)
19. Kormány (2014): <https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/magyarorszag-alkotmanyjogi-berendezkedese>
 Letöltés dátuma: 2022.10.23.
20. Kovács Lajos–Csupor Dezső–Lente Gábor–Gunda Tamás (2017): *Száz kémiai mítosz* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634541233> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/m124szkm_63_p18/#m124szkm_63_p18 (2022. 11. 06.)

21. Kovács Zoltán (2017): *A termelő és szolgáltató rendszerek fejlesztésének főbb irányai* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634540274> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj256ateszrfi_34_p4/#dj256ateszrfi_34_p4 (2022. 11. 07.)
22. KSH (2021a): https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo_2021.pdf
Letöltés dátuma: 2022.06.17.
23. KSH (2021b): <https://www.ksh.hu/tudomany-es-technologia>
Letöltés dátuma: 2022.10.19.
24. KSH (2022a): <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html>
Letöltés dátuma: 2022.10.14.
25. KSH (2022b): <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/ker/ker2206.html>
Letöltés dátuma: 2022.10.16.
26. KSH (2022c): <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/far/far2208.html>
Letöltés dátuma: 2022.05.19.
27. NÉBIH (2022): <https://portal.nebih.gov.hu/-/okologiai-gazdalkodas>
Letöltés dátuma: Letöltés dátuma: 2022.05.24.
28. Nordhaus, William D.–Samuelson, Paul A. (2016): *Közgazdaságtan* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630597814> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj149k_579_p1/#dj149k_579_p1 (2022. 11. 02.)
29. Pénzcentrum (2021): <https://www.penzcentrum.hu/vasarlas/20211125/tomegek-kovetik-ezt-az-etrendet-magyarorszagon-kemeny-arat-fizetnek-az-eletvitelukert-1119641>
Letöltés dátuma: 2022.08.16.
30. Rekettye Gábor–Törőcsik Mária–Hetesi Erzsébet (2016): *Bevezetés a marketingbe* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630597593> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj81bam_49_p5/#dj81bam_49_p5 (2022. 11. 07.)
31. Rekettye Gábor–Törőcsik Mária–Hetesi Erzsébet (2022): *Bevezetés a marketingbe* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634547761> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/m998bam_47_p1/#m998bam_47_p1 (2022. 11. 03.)
32. Singh I. S. (2020): Why India's Slowly Blooming Mushroom Sector Needs Thoughtful Policy Intervention, <https://thewire.in/agriculture/india-policy-mushroom-farming>

Letöltés dátuma: 2022.06.20.

33. Szakály Zoltán (szerk.) (2017): *Élelmiszer-marketing* [Digitális kiadás.] Budapest: Akadémiai

Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634540250> Letöltve: https://mersz.hu/hivatkozas/dj262em_105_p14/#dj262em_105_p14 (2022. 11. 07.)

34. Transparency International, (2021): <https://transparency.hu/adatok-a-korrupcirol/korrupcio-erzekelesi-index/cpi-2021/>

Letöltés dátuma: 2022.05.14.

Mellékletek

1. sz. melléklet: Mélyinterjú kérdései

1. Hogyan mutatkozna be? Ki Gyöngyösi Sándor?
2. Hogyan talált rá a gombatermesztéshez vezető útra?
3. Mi hozta meg a változást, hogy véglegesen gombatermesztéssel foglalkozzon?
4. Hogyan alakult a Gyöngyösi és Társai Kft.?
5. A gombatermesztés mennyire tőkeigényes ágazat?
6. Mennyire releváns az értékteremtő szó a vállalatra nézve?
7. Miért pont biogazdálkodás mellett döntött?
8. Kik a vállalat fő vásárlói? Hol találkozhatunk a Gyöngyösi és Társai Kft. termékeivel?
9. Milyen eszköziparral rendelkezik a Gyöngyösi és Társai Kft.?
10. A vállalat hogyan hívja fel magára a figyelmet a vásárlók körében a versenytársaival szemben?
11. Hogyan sikerült venni az akadályt, amelyet a COVID állított a Gyöngyösi és Társai Kft. elé?
12. Marketingtevékenységüket erősnek véli? Hogyan próbálnak elérni még több vásárlót?
13. Gombafogyasztás területén milyen fogyasztói tendencia figyelhető meg?
14. Mik a jövőbeli elképzelések, célok?

2. sz. melléklet: Ábrák jegyzéke

1. ábra A gombatermesztés megoszlása százalékosan régiókra bontva	10
2. ábra A világon megtermelt gomba mennyiségének változása 2010-2020 között, millió 11	
3. ábra Gombatermesztés tagországok szerinti megoszlása az Európai Unióban 2019.ben 15	
4. ábra A termesztett gomba piaci termelői átlagára Magyarországon (2010-2019)	20
5. ábra SWOT elemzés	26
6. ábra Porter-féle 5 versenyerő modell.....	28
8. ábra Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint 2022.január 1.....	36
9. ábra : A K+F ráfordítások egy lakosra jutó értéke és a K+F-költségek megoszlása a kutatás-fejlesztési tevékenység típusa szerint, 2020.....	37
10. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások megoszlása források szerint, 2020	38
11. ábra A magyar GDP növekedésének éves üteme, százalékban, 1996-2021	39
12. ábra Egy főre jutó beruházások átlagos aránya országos százalékában, 2020	40
13. ábra Infláció éves alakulása Magyarországon, százalékban, 2013-2022	41
14. ábra Környezetvédelmi adók csoportosítása adófajták szerint, 2000-2018	42
15. ábra Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek nagysága, 2010-2020 saját szerkesztés	43

3. sz. melléklet: Táblázatok jegyzéke

1. táblázat A gombatermesztés és fogyasztás jelentősége.....	7
2. táblázat Az Európai Unió tagországainak friss gomba export mennyisége 2011-2019, tonna	17
3. táblázat Az Európai Unió tagországainak gomba export és import aránya 2011-2019 között, tonna	18
4. táblázat Gyöngyösi és Társai Kft. SWOT analízis	31

Függelékek

1. sz. függelék: A dolgozat tartalmi kivonata

Szent István Campus, Gödöllő
Cím: 2100 Gödöllő, Péter Károly utca 1.
Tel.: +36-28/522-000
Honlap: <https://godollo.uni-mate.hu>

A SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Dolgozat címe: "BIOGOMBA" Fülöpjakabi Biogazdaság értékteremtő tevékenysége és elemzése

A dolgozatot készítő hallgató neve: Kövér Dániel Tamás

Gazdálkodási és menedzsment szak, alapképzés, nappali tagozat
Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet

Belső témavezető: Dr. Bringye Brenadett, Egyetemi adjunktus, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kulcskifejezések: értékteremtő tevékenység, körforgásos gazdaság, gomba, biogazdálkodás

A dolgozik rövid leírása:

Szakedolgozat elemző részében a gombatermesztés jelentőségéről írtam, majd ezt követően bemutatom miként ismerkedett meg az emberiség a gombákkal. Elemzem angol és magyar nyelvű szakirodalmak segítségével, hogyan termesztik a gombát hazánkban és a világban. Ez követően kitérek a hazai és globális gombapiacra.

Az önálló vizsgálatom során a Gyöngyösi és Társai Kft. cég elemzését végeztem. A cégbemutatót követően SWOT elemzésről, makro- és mikrokörnyezeti elemzésről olvashatunk.

Továbbá a kutatómunka alatt szekunder és primer módszert alkalmaztam. Szekunder kutatásom releváns szakirodalmi források mentén készült, primer kutatásom alatt a mélyinterjú módszerét használtam.

2. sz. függelék: Hallgatói és konzulensi nyilatkozat

Szent István Campus, Gödöllő
Cím: 2100 Gödöllő, Péter Károly utca 1.
Tel.: +36-28/522-000
Honlap: <https://godollo.uni-mate.hu>

NYILATKOZAT

Alulírott KÖVÉR DÁVID LAJOS, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, SZENT ISTVÁN Campus, GAZDALKODÁSI ÉS MENEDZSMENT szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozat/Diplomadolgozat egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2022 év 11 hó 08 nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2022 év 11 hó 08 nap

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!